



Materialenbank



Helpdesk



Professionele
leergemeenschap



PI/VT

PBD-GO!

Ondersteuningsaanbod
2021 - 2024





Ondersteuningsaanbod 2021 - 2024

PBD-GO!

Pedagogische begeleidingsdienst van het GO!

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

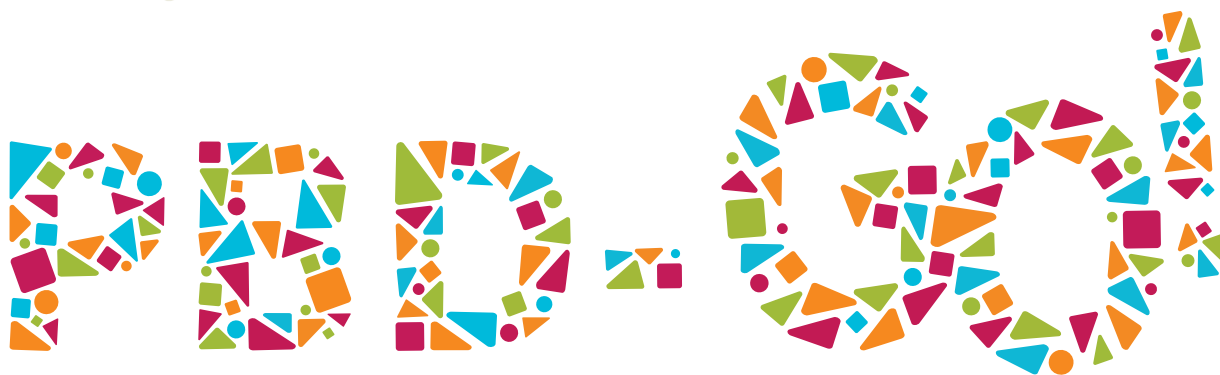
pbd@g-o.be

02 790 96 10

professionalisering@g-o.be

02 790 96 96

pro.g-o.be



Morgen maken we samen!

Inhoud

Inleiding	7
Missie en visie van het GO!	8
1. Samen leren samenleven: ons pedagogisch project	9
2. Missie van het GO!	10
3. Actief burgerschap	10
4. Strategisch plan GO! 2030	11
Een nieuwe visie op onderwijs	12
1. Onze visie op leren: Gepersonaliseerd Samen Leren	12
De 5 bouwstenen	14
De 3 rollen	15
2. Onze visie op de leeromgeving: School als concept	17
De school als ankerpunt	17
De school als hybride leer- en leefomgeving	17
De school als inclusieve leer- en leefomgeving	17
3. Onze visie op onderwijsprofessionals: de leraar zijn we samen	18
De rol van de onderwijsprofessional	18
Samenwerken en samen leren	18
Gedeeld leiderschap	18

De rol van PBD-GO!	19
1. Onze decretale opdracht	19
2. Onze visie op ondersteunen	20
3. Onderwijskwaliteit	21
4. Wat we ondersteunen	23
Ondersteuningsstrategie	26
1. Hybride ondersteuning	27
2. Materialenbank en helpdesk	27
3. Professionele leergemeenschappen	28
4. Verandertrajecten en professionaliseringsinitiatieven	28
5. Flankerend professionaliseringsaanbod	29
PBD-GO! als organisatie	30
1. Clusters	30
2. Begeleidingsovereenkomsten	32
3. Effectmeting	32
4. Projecten en externe samenwerking	33
Curriculum basisonderwijs	34
Focus wiskunde	34
Focus Nederlands	37
Focus STEM	40
Focus kleuteronderwijs	43

Curriculum secundair onderwijs	46
Eerste graad	47
Tweede graad	47
Leerlingenbegeleiding	50
Beleid, kwaliteitsontwikkeling en leiderschap	52
PI Naar gedeeld(er) leiderschap	52
VT Onderzoeken leidinggeven	55
VT Flexibele schoolorganisatie BaO	57
VT Flexibele schoolorganisatie SO	59
Materialenbank voor beleidsteams	62
Flankerend aanbod	62
Professionele leergemeenschappen	63
Specifieke doelgroepen	67
Startende leraren	67
Buitengewoon onderwijs	70
Methodescholen	73
Volwassenenonderwijs	75
Deeltijds kunstonderwijs	79
Internaten	81
Ondersteuningsteams	82

Inleiding

PBD-GO! ondersteunt, betrokken en geëngageerd, het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap in het realiseren van zijn missie, zijn pedagogisch project en in het bereiken van maximale leerwinst, een totale persoonlijkheidsontwikkeling, actief burgerschap en individueel welbevinden voor alle lerenden. Het streven naar effectiviteit, met een evidence-based en geïntegreerde trajectbenadering, is een logisch daaruit volgende drijfveer tijdens het ontwerpen van ons ondersteuningsaanbod.

Tijdens het schooljaar 2019-2020 zetten we de eerste stappen in het ontwerp van het nieuwe aanbod. Het cultiveren van een sterke betrokkenheid met het onderwijsveld zorgde voor een solide onderbouwing. In dit proces voerden we verkennende gesprekken met de algemeen directeurs, CODI's en DICO's. We startten ook met het opstellen en finetunen van bevestigingen voor directies, pedagogisch begeleiders en leerkrachten in samenwerking met de universiteiten van Antwerpen, Gent en Brussel.

De resultaten toetsten we af aan onze jaarlijkse analyse van de doorlichtingsverslagen en de aandachtspunten die we inventariseerden uit vergelijkend onderwijsonderzoek. We willen deze participatieve, datagedreven en wetenschappelijk onderbouwde aanpak tot een gedragen hefboom voor kwaliteitsontwikkeling maken op alle niveaus binnen ons onderwijsnet.

We ervaren ook toenemende weerklank voor effecten van deze benadering en onze scherpe focus en inhoudelijke keuzes. De gedeelde doelgerichtheid en samenwerking binnen het net die we daarmee helpen bewerkstelligen, bewezen zich als succesfactoren in een effectieve pedagogische ondersteuning. We merken duidelijk dat wanneer we ons aanbod op een onderbouwde en participatieve manier vormgeven, het ook lukt om de vraag-aanbod-discussie duurzaam te overstijgen.

Cruciaal in dat proces is het inzetten op gedeeld onderwijskundig leiderschap binnen het net. De ambitieuze missie van het GO!, kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen, is enkel realiseerbaar door de samenwerking van alle betrokken actoren. We benutten ten volle de kracht van het net en maken gebruik van de bestaande structuren met het oog op het versterken van onderwijskundig leiderschap en de efficiënte inzet van onze begeleidingscapaciteit.

Voor PBD-GO! betekent dit dat we de ervaring in samenwerking met het meso-niveau en de scholen die we opdeden nog sterker willen uitbouwen en ook de krachten verder bundelen met de andere centrale diensten. Want morgen maken we samen!

Missie en visie van het GO!

De opdracht van pedagogische begeleidingsdiensten vloeit voort uit het Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs. PBD-GO! onderscheidt zich van de andere begeleidingsdiensten in Vlaanderen doordat die opdracht nog wordt aangevuld met elementen uit het Bijzonder decreet betreffende het gemeenschapsonderwijs. Op die manier komt bijvoorbeeld de leerplanontwikkeling voor ons net bij PBD-GO! terecht.

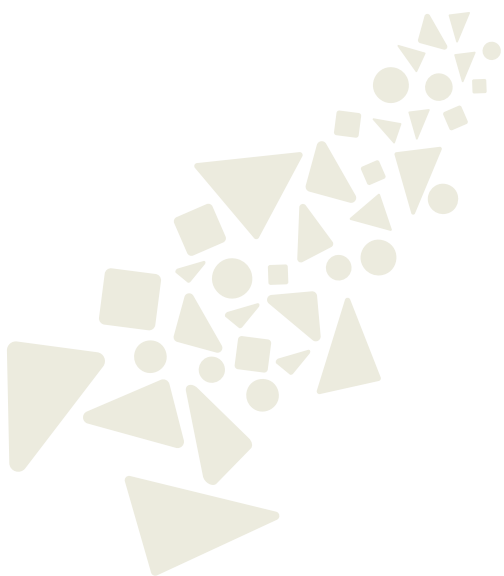
Bovendien engageren we ons als begeleidingsdienst van, voor en door het GO! ook om het realiseren van neteigen beleidsaccenten te ondersteunen. Samen met elke andere dienst, school, centrum of instelling binnen het GO! weten we ons immers verbonden door eenzelfde pedagogisch project, het PPGO!. Dat zorgt voor gelijkgerichtheid en voor een gedeelde verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs dat we bieden.



1. Samen leren samenleven: ons pedagogisch project

Het PPGO! is het basisdocument waarin de grondbeginselen, de waarden en de algemene doelstellingen van het GO! zijn opgenomen. Het is een richtingwijzer en referentiekader om lerenden te begeleiden in hun persoonlijke ontplooiing en in hun ontwikkeling naar samenleven in diversiteit en harmonie. Het PPGO! biedt daarmee niet alleen een basis voor kwaliteitsvol onderwijs, maar het is ook een ruimer maatschappelijk project omdat het door een brede vorming van de gehele persoonlijkheid bijdraagt aan het samenleven.

Het GO! voedt op tot actief burgerschap door respect, oprechtheid, gelijkwaardigheid, openheid, engagement en betrokkenheid te bewerkstelligen. Het PPGO! beoogt gelijke kansen bij de maximale ontplooiing en vorming van persoonlijkheden.



Daarbij streven we ernaar dat wie in het GO! gevormd en ontwikkeld is, de volgende eigenschappen heeft:

- Kijkt met een open geest, zonder vooroordelen, en toont belangstelling en respect voor ieders mening en bestaande verschillen.
- Toont zich authentiek en integer in het samenleven met anderen, door eerlijk en respectvol uit te komen voor eigen ideeën en overtuigingen.
- Huldigt de gelijkwaardigheid van mensen en de emancipatie van elk individu niet enkel als principe, maar spant zich ook in om ze te verwezenlijken.
- Is betrokken bij de sociale werkelijkheid, dat wil zeggen:
 - eerbiedigt de universele rechten van de mens en zijn fundamentele vrijheden en draagt bij tot hun realisatie
 - handelt volgens democratische waarden en instellingen
 - verzet zich tegen maatschappelijke ongelijkheden en zet zich in voor sociale rechtvaardigheid.
- Is mondig en kritisch en kan ideeën helder, genuanceerd en respectvol uiten.
- Is bereid om een leven lang en levensbreed te leren.

2. Missie van het GO!

Met het PPGO! wil het GO! elk individu gelijke kansen bieden om zich te ontwikkelen. Wij gaan daarbij niet uit van een vaste standaard maar spelen in op verschillen: lerenden krijgen pedagogische, didactische en sociaal-emotionele ondersteuning afgestemd op de eigen talenten, mogelijkheden en behoeften. Het PPGO! streeft de totale ontplooiing van de persoon na via het verwerven van kennis en inzicht en het ontwikkelen van vaardigheden en attitudes.

Wij focussen op wat mensen verbindt en leren kinderen, jongeren en volwassenen samenleven over die verschillen heen. Zo maken we van de school een betekenisvolle leer- en leefomgeving die bijdraagt tot een meer rechtvaardige samenleving.

Om dit te realiseren willen wij:

- voor iedereen een gediversifieerd en voldoende geografisch gespreid onderwijsaanbod van hoge kwaliteit organiseren en waarborgen
- op een actieve wijze en met alle belanghebbenden de brede school bewerkstelligen
- de gedecentraliseerde organisatie van ons onderwijs democratisch uitbouwen en voortdurend optimaliseren
- onderwijsvernieuwend denken stimuleren, voor zover het verantwoord en realistisch is en de basisopdracht bevordert

3. Actief burgerschap

Het GO! heeft de opdracht om neutraal onderwijs aan te bieden. Neutraliteit betekent niet dat individuen kleurloos zijn maar dat we uitgaan van een diversiteit aan levensbeschouwelijke perspectieven. We creëren daartoe een leer- en leefomgeving die uitgaat van gelijkwaardigheid.

Daarbinnen krijgen de lerenden de mogelijkheden om hun eigen individuele persoonlijkheid te ontwikkelen en zich te vormen tot actieve burgers in een democratische samenleving door:


- lerenden de waarden bij te brengen die eigen en gemeenschappelijk zijn aan onze democratische samenleving en rechtsstaat
- lerenden te beschermen tegen elke vorm van druk die hen zou verhinderen om eigen keuzes te maken
- actief op te treden tegen vormen van discriminatie of uitsluiting op basis van geslacht, geaardheid, etniciteit, overtuiging en andere kenmerken
- geen enkel onderwerp bij voorbaat uit te sluiten van behandeling tijdens de lessen of van wetenschappelijke en pedagogische vraagstelling, om zo de openheid voor de diversiteit van visies in de samenleving te waarborgen.

Actief burgerschap wordt op de eerste plaats gekenmerkt door een actief pluralistische basishouding en de verwachting van wederkerigheid. Het GO! stelt het *samen leren samenleven* als een kernopdracht voorop en benadrukt daarmee dat alle mensen in onze samenleving met elkaar verbonden zijn door gemeenschappelijke grondrechten en democratische basiswaarden.

4. Strategisch plan GO! 2030

De maatschappij verandert snel en dat zet ook het onderwijs onder druk. Vanuit ons pedagogisch project wil het GO! echte kansen bieden aan jonge mensen, segregatie tegengaan, talenten ontwikkelen en elk talent ook waarderen. Dat is ook in de 21ste eeuw brandend actueel en blijft de kern van de maatschappelijke opdracht van het GO!.

Met het strategisch plan GO! 2030 speelt het GO! in op de veranderende noden en uitdagingen. Het is een overkoepelende strategie die uitgaat van één centrale visie, onze poolstervisie. Het is een richtpunt en omschrijft wat we als GO! willen zijn en waarin we ons onderscheiden van andere onderwijsaanbieders. Het is wat we willen zijn in het jaar 2030.



Dé favoriete
leergemeenschap,
voor iedereen
gepersonaliseerd,
spiegel en bouwsteen
van de samenleving

We hebben onze toekomstvisie geconcretiseerd in 5 ambities die samen de koers uitzetten voor de komende 10 jaar.

Ambitie 1: Leergemeenschap op maat

Deze ambitie is erop gericht om elke leerling of cursist een gepersonaliseerd traject te bieden op maat van zijn talenten en uitdagingen. We brengen mensen samen om hun ontwikkeling te delen met elkaar, aangepast aan ieders ritme.

Ambitie 2: Gatekeeper van het onderwijs en goalkeeper van de samenleving

Als gatekeeper bewaken we op het vlak van onderwijs de kwaliteit en de waarden die wij gerealiseerd willen zien; we staan aan de 'poort' en bepalen wie of wat er 'binnenkomt en buitengaat'.

Ambitie 3: Bouwen aan maatschappelijk ecosysteem

We weten dat leren op het kruispunt van verschillende domeinen zit, we zoeken actief bondgenoten zodat we onze doelen optimaal kunnen verwezenlijken in een gefragmenteerd landschap.

Ambitie 4: Wendbaar in denken en doen

We zijn kritisch voor onszelf en willen continu verbeteren. We pakken onze organisatiestructuur en -cultuur aan en bedenken samen oplossingen.

Ambitie 5: Toekomst in handen nemen

We weten wat we willen bereiken en zijn niet bang om onze stem te laten horen. We tonen wat we waard zijn en overtuigen iedereen van ons verhaal.

Een nieuwe visie op onderwijs

Om die favoriete, gepersonaliseerde leergemeenschap vorm te geven moeten we op drie fundamentele aspecten van het onderwijs veranderingen realiseren: het leerproces, de leeromgeving en de rol die onderwijsprofessionals daarin spelen. Het GO! werkt op deze drie vlakken een visie uit om een duidelijk kader te bieden aan de onderwijsinstellingen, scholengroepen en centrale diensten om een beleid uit te stippelen dat de poolstervisie en ambities vertaalt naar de eigen context.



1. Onze visie op leren: Gepersonaliseerd Samen Leren

Onze maatschappij wordt elk jaar meer divers en onze scholen weerspiegelen dat. Denk dan zeker niet alleen aan verschillen in taalvaardigheid en cultuur, we worden ons ook steeds bewuster van allerlei leermoeilijkheden of psychosociale factoren en hun invloed op het leren. Elke leraar probeert bovendien de motivatie hoog te houden door in te spelen op verschillen in leerstijlen, talenten en interesses. Een hele opgave, als je dat wil doen met aandacht voor *élke* leerling!

Ondanks al deze inspanningen, blijkt uit vergelijkend onderzoek dat de kloof tussen de hoog- en laagpresteerders eerder toeneemt. De overheid verscherpt daarom haar focus op curriculum en onderwijskwaliteit en ook pers, politiek en publieke opinie mengen zich gretig in het debat. Wat is goed onderwijs eigenlijk? Moeten we vooral kennis overdragen? Of net niet? Mag een leraar nog instructie geven? Mag onderwijs ook leuk zijn?

Om de leerwinst van *élke* leerling te maximaliseren, met aandacht voor onderwijskwaliteit én leermotivatatie is een hele opgave. Om een antwoord op al deze vragen en uitdagingen te bieden schuiven zowel nationale als internationale onderwijsexperts *gepersonaliseerd leren* naar voor. De GO! visie Gepersonaliseerd samen leren vormt een brede aanzet tot een nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde, kijk op leren.

Gepersonaliseerd Samen Leren

Gepersonaliseerd samen leren betekent dat we met *élke* lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie.

WAT?

HOE?

Dat verwezenlijken we met *doelgerichte differentiatie* in combinatie met het systematisch aanleren van *zelfregulerende vaardigheden* binnen een *sociale context*.

We maken daarvoor gebruik van *evidence-informed* praktijken en een *onderzoekende aanpak* op school.



Gepersonaliseerd samen leren vindt steeds plaats binnen het *curriculum*. Het is een middel om de onderwijsdoelen te verwezenlijken met *alle lerenden* en gaat daar dus niet aan voorbij.

DOEL?

WIE?

Gepersonaliseerd samen leren kun je alleen realiseren met de actieve betrokkenheid van zowel de *lerende*, de *leraar* als het (*school*)*beleid*.

Samenwerkingsverbanden binnen het *GO!* kunnen deze beweging versterken en versnellen.

De 5 bouwstenen



Doelgerichte differentiatie

Leeractiviteiten, materialen en werkvormen stem je af op de onderwijsbehoefte van de individuele lerende en in functie van het curriculum. Om dat te kunnen, moet je over de nodige gegevens beschikken om de leernoden in kaart te brengen voor elk van hen. De lerende zelf kan stelselmatig een grotere rol leren opnemen in de aansturing van dit proces. Technologie biedt kansen om de planlast beheersbaar te houden.



Groeien naar autonomie

De leervaardigheden en zelfsturingsvaardigheden van de lerende hebben expliciete aandacht nodig. Als leraar help je hen de nodige vaardigheden stelselmatig uit te breiden om het leren cognitief maar ook metacognitief, motivationeel en emotioneel zelf mee richting te geven. In echt gepersonaliseerd samen leren kunnen personalisatie en zelfregulering niet zonder elkaar bestaan.



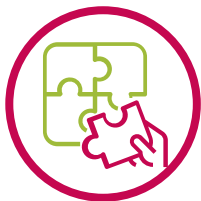
Samen leren

Via leren in interactie kun je het leren van individuen verder verruimen. Dezelfde zelfsturende vaardigheden zijn daarbij belangrijk maar die sturing wordt dan gedeeld met anderen.

- In co-gestuurd leren kan een peer of leraar een lerende helpen in het bereiken van zijn doelstellingen.
- In sociaal-gestuurd leren kan een groep zich samen sturen richting gezamenlijke doelstellingen.

De eerste drie bouwstenen op school implementeren vraagt een specifieke aanpak die dan ook integraal deel uitmaakt van de visie op Gepersonaliseerd samen leren:





Geïnformeerde praktijken

Eenzijds is een kwaliteitsvolle en brede implementatie van evidence-informed praktijken nodig waarbij de impact op gepersonaliseerd samen leren voldoende wetenschappelijk onderbouwd is.

Een one-size-fits-all aanpak is daarbij niet aan de orde. Wetenschappelijke inzichten kunnen de praktijk informeren, maar niet dicteren. Ze vormen een kompas voor de implementatie binnen de specifieke context van een school.



Onderzoekende houding

Anderzijds gebruiken we doelgerichte innovatie en praktijkonderzoek waarbij we zelf bijdragen aan de kennisopbouw omtrent gepersonaliseerd samen leren in de praktijk. Daarbij is een onderzoekende houding en aanpak aangewezen. Het is een proces van zoeken, uitproberen en monitoren wat de effecten zijn.

De 3 rollen



De lerende

Gepersonaliseerd samen leren zet de lerende in een actieve rol in het leerproces. Daartoe ontwikkelt hij de nodige zelfsturende vaardigheden. Dat omvat een gamma aan strategieën die hem helpen om zijn motivatie en positieve emoties tijdens het leren te behouden of te verbeteren. Het bevat ook vaardigheden die hem steeds beter in staat stellen om op een doeltreffende manier zijn werk en persoonlijk traject te plannen, te monitoren en te evalueren.

Leren blijft een sociaal gebeuren en de leraar een ankerpunt. Zelfsturende vaardigheden kunnen ook ingezet worden om samen leren succesvoller te laten verlopen. Zo zet de lerende, samen met de leraar of klasgroep, zijn planningsvaardigheden in, formuleren ze samen haalbare doelen, monitoren ze hun gezamenlijke en persoonlijke leerproces, stellen ze evaluatiecriteria op of sturen ze bewust hun motivatie bij.

Hierbij wordt steeds rekening gehouden met de specifieke context van de lerende.



De leraar

Leraren spelen een cruciale rol binnen gepersonaliseerd samen leren. Ze nemen vlot, eventueel in co-teaching, de rol op van instructor, coach, model, mentor, evaluator, observator...

Leraren creëren authentieke en krachtige leeromgevingen waarbinnen differentiatie en het ondersteunen van zelfsturende vaardigheden centraal staan. Die ondersteuning bestaat bovenal uit expliciete instructie, modeling, scaffolding en oefening.

Een gedegen kennis van het curriculum stelt leraren in staat om de leervooruitgang van elke lerende te monitoren. Dat proces wordt geleidelijk een gedeelde verantwoordelijkheid waar zowel de lerende, de leraar als het schoolteam samen de leervooruitgang bewaken en bijsturen.

Binnen gepersonaliseerd samen leren neemt de leraar ook de rol van onderzoeker op om het effect van zijn handelen na te gaan en de aanpak desgewenst bij te sturen.

Deze rol vormt het uitgangspunt voor ons ondersteuningsaanbod *Curriculum*.



Het (school)beleid

Bij de implementatie van gepersonaliseerd samen leren is een schoolbrede aanpak noodzakelijk met een duidelijke visie omtrent zelfsturing, een lerende organisatiestructuur, een gericht professionaliseringsbeleid en gedeeld leiderschap. Kennisdeling uit praktijkervaring binnen het net geven een aanzienlijke meerwaarde.

Gepersonaliseerd samen leren legt een hoge druk op het micro-managen van uiteenlopende leerprocessen. Het digitaal ondersteunen en monitoren van die leerprocessen zorgt dat doelgericht leren transparant, beheersbaar en coachable wordt.

Naast het monitoren van leervooruitgang, zal ook de implementatie van gepersonaliseerd samen leren op schoolbeleidsniveau opgevolgd moeten worden in het kader van de interne kwaliteitszorg. Zowel klassiek als digitaal gegenereerde data kunnen het beleidsvoerende vermogen verhogen, onderwijsloopbaanbegeleiding sterker onderbouwen en planlastvermindering bij leraren realiseren.

Deze rol vormt het uitgangspunt voor ons ondersteuningsaanbod *Beleid, kwaliteitsontwikkeling en leiderschap*.

2. Onze visie op de leeromgeving: School als concept

In de meest traditionele zin is het begrip *school* één of meerdere gebouwen waarbinnen leerkrachten systematisch leerstof overdragen aan groepen van leerlingen of cursisten. Dit gebeurt in een vaste structuur, met begin- en einduren, losstaande vakken en volgens leeftijd of leerjaar in gescheiden klassen. Die invulling geeft niet langer alle antwoorden op de uitdagingen waar ons onderwijs voor staat.

Om die uitdagingen aan te gaan willen we evolueren naar een school als concept. Ze vormt een ankerpunt binnen een uitnodigende leef- en leeromgeving waar alle mogelijke leervormen naadloos in elkaar overgaan. De toekomst van de school is bovendien hybride: fysiek en digitaal onderwijs versterken er elkaar. We installeren op school een inclusieve leeromgeving waarin elk talent telt en kan excelleren.

De school als ankerpunt

De school is en blijft een ankerpunt waar kinderen, jongeren en volwassenen elkaar ontmoeten om te leren van en met elkaar. Tegelijk vormt de school een spil in een breder ecosysteem. Verschillende spelers (uit de arbeidsmarkt, welzijnssector, cultuur en sport...) maken hier deel van uit en bouwen samen aan een krachtige leer- en leefomgeving.

De school als hybride leer- en leefomgeving

Onze leer- en leefomgeving strekt zich uit over de school(m) uren en is plaats- en tijdonafhankelijke. Lerenden krijgen gradueel meer autonomie om te beslissen wat ze waar en wanneer doen. We werken daarom steeds vaker klas- en vakdoorbrekend en schooloverstijgend. We combineren fysieke en digitale ruimtes, online en offline. Onze schoolgebouwen zijn innovatief ingericht en worden flexibel ingezet.

De school als inclusieve leer- en leefomgeving

Onderwijs is geen one size fits all meer. Met een hart voor diversiteit bieden we elke lerende een onderwijstraject om zijn talenten maximaal te ontdekken, ongeacht wat er in je rugzak zit. Dat pad is voor sommigen recht en voor anderen niet. De ene heeft meer hulp nodig en de ander meer uitdaging. De school als concept is hierop voorbereid.



3. Onze visie op onderwijsprofessionals: de leraar zijn we samen

Onontbeerlijk om onze poolstervisie en ambities te realiseren is de onderwijsprofessional in de breedste zin van het woord: de leraar, maar ook de directeur, codi en dico, de beleidsmedewerker, de administratief ondersteuner, de CLB-medewerker, de opvoeder... én de pedagogisch begeleider. Het zijn zij die samen de *favoriete leergemeenschap* waarmaken in de praktijk.

De rol van de onderwijsprofessional

Onze GO! professionals vullen binnen complementaire, multidisciplinaire kernteams, vanuit een gedeeld eigenaarschap, hun opdracht in. Ze zijn regisseur van het gepersonaliseerd samen leren. Naast directe instructie en oefening spelen ze in op de verschillende leerbehoeftes van de lerende via doelgerichte differentiatie en begeleiding. Samen met de lerende ontwerpen ze het gepersonaliseerde leertraject binnen een stimulerende, hybride en warme leer- en leefomgeving die de autonomie van de lerende laat groeien. Als rolmodel en begeleider geven ze vorm aan sociaal- en zelfgestuurd leren.

Samenwerken en samen leren

De kernteams versterken zich door samen te werken en samen te leren met andere GO! professionals en met externe partners in de nabije en ruime omgeving van de school. Zo bouwen we aan een hechte professionele leergemeenschap, ingebed in een breder GO! ecosysteem.

Gedeeld leiderschap

Als team moet je de tijd te nemen om te groeien in zelfsturing en verantwoordelijkheid. Sterk en gedeeld leiderschap ondersteunt dit groeiproces. Ook de cultuur, structuren en systemen dienen het collectief leren en samenwerken te bevorderen. Een goede match tussen de onderwijsprofessionals, een open communicatiecultuur en ruimte voor overleg zijn cruciale randvoorwaarden.



De rol van PBD-GO!

1. Onze decretale opdracht

Het Decreet over de kwaliteit van onderwijs wijst volgende opdrachten toe aan de begeleidingsdiensten. Het regeerakkoord voorziet een herzienning van het decreet maar voor de samenstelling van ons ondersteuningsaanbod zijn we uitgegaan van de decretale opdracht zoals we die nu kennen:

- de onderwijsinstellingen in kwestie ondersteunen bij de realisatie van hun eigen pedagogisch of agogisch project en de CLB's in kwestie ondersteunen bij de realisatie van hun eigen missie en hun eigen begeleidingsproject
- de onderwijsinstellingen en de CLB's in kwestie ondersteunen bij het bevorderen van hun onderwijskwaliteit, respectievelijk de kwaliteit van hun leerlingenbegeleiding en bij hun ontwikkeling tot professionele lerende organisatie door:
 - netwerkvorming te bevorderen en netwerken te ondersteunen
 - leidinggevend te ondersteunen of te vormen
 - de beroepsbekwaamheid van de personeelsleden te ondersteunen binnen een instelling en instellingsoverstijgend met bijzondere aandacht voor beginnende personeelsleden en personeelsleden met specifieke opdrachten
 - het beleidsvoerend vermogen van instellingen te versterken
- de kwaliteitszorg van instellingen te ondersteunen
- op verzoek van het bestuur van de instelling de instelling ondersteunen en begeleiden bij de uitwerking van de aangegeven actiepunten na een doorlichting
- onderwijsinnovaties aanreiken, stimuleren en ondersteunen
- aanbodgerichte nascholingsactiviteiten aanreiken en aansturen met inbegrip van de nascholing van directies
- met verscheidene onderwijsactoren op verschillende niveaus overleggen over onderwijskwaliteit en de kwaliteit van de leerlingenbegeleiding
- participeren aan de aansturing of opvolging van ondersteuningsinitiatieven georganiseerd of gesubsidieerd door de Vlaamse Regering die als doelstelling hebben het ondersteunen van instellingen, leerkrachten of begeleiders.

2. Onze visie op ondersteunen

PBD-GO! wil, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid voor kwaliteit, onderwijsinstellingen ondersteunen om het PPGO! te realiseren tot op het niveau van elke lerende. In het kwaliteitsvol onderwijs en de leerlingenbegeleiding die het GO! vooropstelt, staan het bereiken van maximale leerwinst, de totale persoonlijkheidsontwikkeling, actief burgerschap en individueel welbevinden bij elke lerende centraal.

We stellen blijvende effecten voorop en willen dit bereiken door participatief, duurzaam en emancipatorisch te werk te gaan. Via zijn ondersteuningswerk wil PBD-GO! onderwijsinstellingen beleidskrachtig laten ontwikkelen zodat ze zelf de kwaliteit van hun werking analyseren, borgen en verbeteren, met als doel dat zij in toenemende mate een evidence- en data-based beleid voeren.

De ondersteuning van PBD-GO! vertrekt vanuit de zes kernwaarden van het GO! en wordt op de volgende wijze vorm gegeven:

- vanuit respect voor elk individu en elke onderwijsinstelling houdt PBD-GO! steeds rekening met de eigenheid en verantwoordelijkheid van elke onderwijsinstelling
- vanuit gelijkwaardigheid heeft PBD-GO! oog voor de context van de begeleide onderwijsinstelling om, in onderling professioneel overleg, een gepaste ondersteuning te bieden
- in zijn communicatie is PBD-GO! eerlijk en oprecht en handelt volgens zijn eigen principes die hij naar anderen expliciet verwoordt
- vanuit openheid waardeert en benut PBD-GO! de

diversiteit in aanpak en uitvoering in het onderwijsveld

- vanuit zijn betrokkenheid streeft PBD-GO! naar een instellingsnabije ondersteuning waarbij met een actief luisterende houding op de ondersteuningsvragen wordt ingegaan
- vanuit engagement draagt elke medewerker het PPGO! uit.

Vanuit deze waarden gedraagt elke PBD-GO!-medewerker zich:

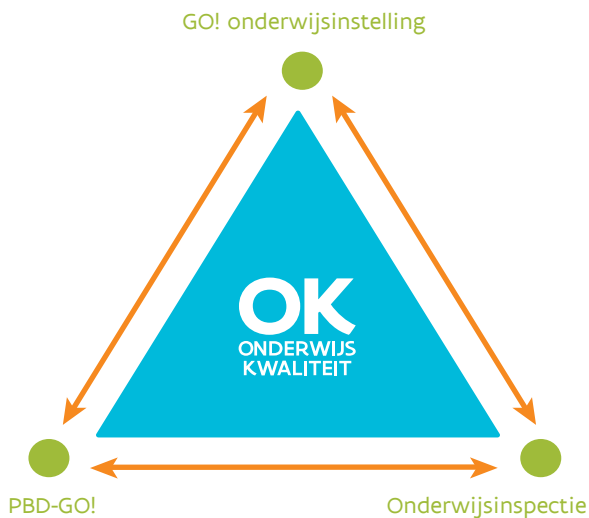
- discreet en betrouwbaar
- positief ingesteld
- loyaal
- authentiek.

Vanuit deze principes wil PBD-GO! samen leren, samenleven en samen ondersteunen.



3. Onderwijskwaliteit

Uit onze poolstervisie, onze missie, het PPGO! en onze decretaire opdrachten vloeit één centraal engagement: het GO! streeft kwaliteitsvol onderwijs na voor elke lerende en PBD-GO! ondersteunt de onderwijsinstellingen daarin. Samen met de Onderwijsinspectie, die optreedt als onafhankelijk toezichtorgaan, vormen we een kwaliteitsdriehoek die garandeert dat we ons engagement waarmaken. De onderwijsinstellingen en -besturen behouden daarin hun autonomie, maar zijn ook de eindverantwoordelijke voor de onderwijskwaliteit die ze bieden.



Welke verwachtingen we aan kwaliteitsvol onderwijs stellen, staat beschreven in het *Referentiekader voor onderwijskwaliteit*, kortweg het R-OK. Dat zijn verwachtingen waar alle Vlaamse onderwijsactoren het samen over eens zijn en die ons houvast bieden bij het opnemen van onze rol in de kwaliteitsdriehoek.

De onderwijsinspectie beschrijft het R-OK zo:

“ Het referentiekader voor onderwijskwaliteit beschrijft een aantal context- en inputkenmerken waarmee scholen het best rekening houden bij het vormgeven van hun onderwijs. De kern van het referentiekader bestaat uit kwaliteitsverwachtingen. Ze zijn verdeeld over vier rubrieken, met name ‘resultaten en effecten’, ‘ontwikkeling van de lerenden’, ‘kwaliteitsontwikkeling’ en ‘beleid’. Iedere kwaliteitsverwachting wordt verduidelijkt in een kwaliteitsbeeld. Een kwaliteitsbeeld is beschrijvend maar ook uitnodigend geformuleerd. ”

In onze *R-OK Wijs inspiratiebundel* gaan we heel expliciet aan de slag met het referentiekader. We geven met voorbeelden en tips een GO! gestalte aan de kwaliteitsbeelden. Maar het R-OK zit in alles wat we doen. Het vormt de ruggengraat van ons ondersteuningsaanbod.



De rubrieken van het R-OK



4. Wat we ondersteunen

De poolstervisie van het GO! geeft ons gemeenschappelijke streefdoel aan: de favoriete leergemeenschap vormen, voor iedereen gepersonaliseerd, spiegel en bouwsteen van de samenleving. Daarbij streven we vanuit het PPGO! naar gelijke onderwijskansen, maximale leerwinst, welbevinden en actief burgerschap bij elke lerende.

Curriculum

De lerende staat centraal in ons pedagogisch project. Ontwikkeling stimuleren is het hart van onderwijs. We onderscheiden vier aspecten binnen dat ene kernproces die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en die we dus ook integraal benaderen.

- Doelen stellen voor alle lerenden
- Het onderwijsleerproces en de leef- en leeromgeving zo vorm geven dat die doelen kunnen bereikt worden
- De lerenden begeleiden om die doelen zo goed mogelijk te bereiken
- De lerenden opvolgen doorheen hun leerproces

Om dat kernproces zo kwaliteitsvol mogelijk te laten verlopen zetten we in ons begeleidingsplan in op *curriculum*, breed en integraal opgevat vanuit deze vier aspecten.

Dat gebeurt met begeleiders die in de eerste plaats curriculumspecialist zijn.

Beleid, kwaliteitsontwikkeling en leiderschap

Beleid staan ten dienste van ons kernproces, het leren van de lerende, en vormt als het ware de *mantel* van het R-OK. Onderwijskundig beleid is daarbij cruciaal omdat het vorm geeft aan het leerproces. De overige beleidsdomeinen zijn ondersteunend. Scholen zetten daarbij ook systemen op om hun onderwijskwaliteit te monitoren, te borgen en waar nodig bij te sturen.

De schoolleider speelt een doorslaggevende rol en heeft de taak om het leren binnen de school te ondersteunen en te ontwikkelen. Maar beleid is nooit het werk van één persoon alleen. Vanuit gedeeld leiderschap nemen teamleden mee hun verantwoordelijkheid op voor de kwaliteit van het onderwijs in heel de school.

We ondersteunen het onderwijskundig beleid via:

- ondersteuning van beleidsteams en leidinggevend
- een integrale kijk op organisatieontwikkeling
- waardengericht, onderwijskundig en gedeeld leiderschap
- het ondersteunen van professionele leergemeenschappen

Dat doen we met begeleiders die in de eerste plaats schoolontwikkelaar zijn.

Specifieke doelgroepen

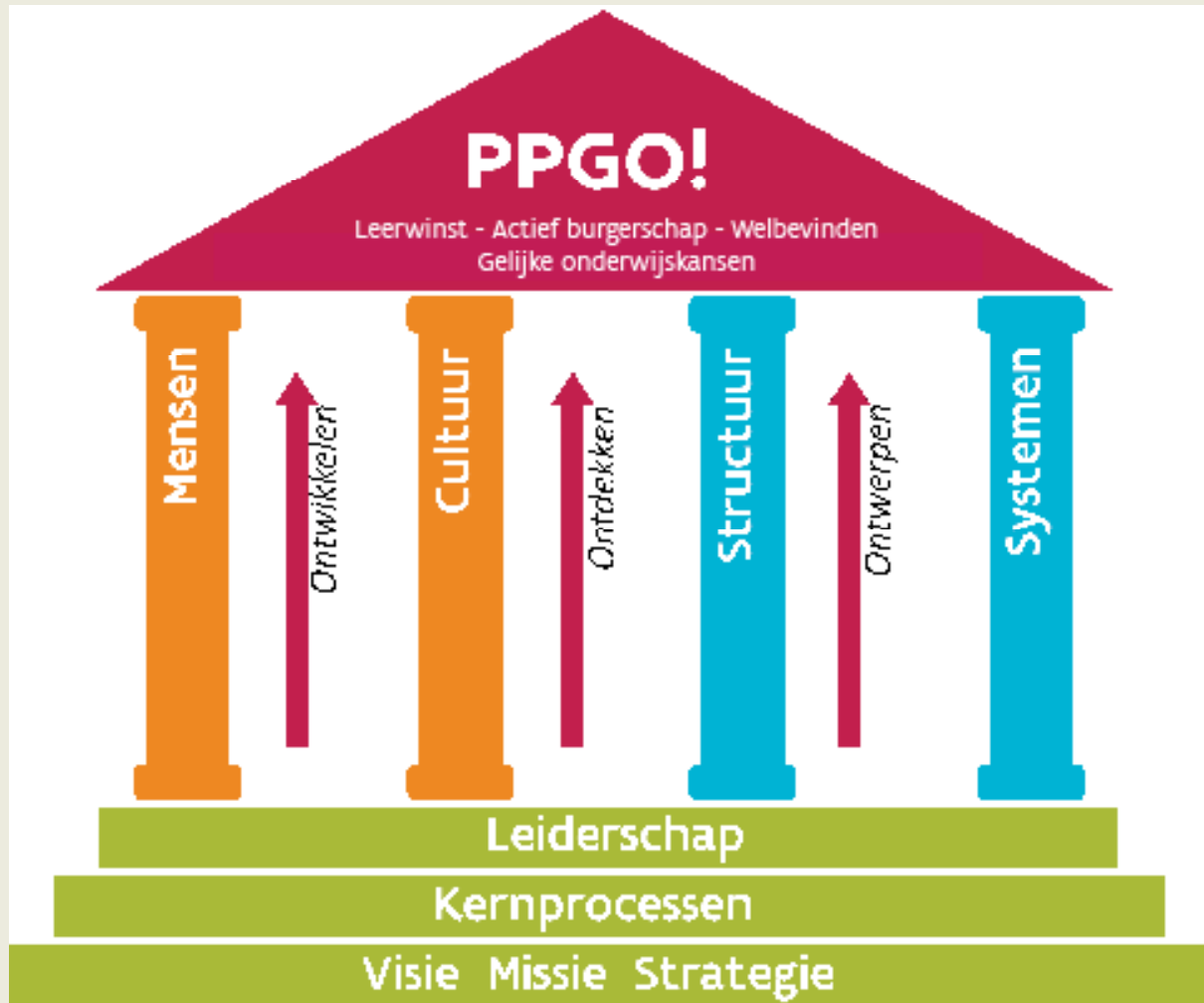
Omwille van hun specifieke context ondersteunen we een aantal doelgroepen met een aangepast, aanvullend ondersteuningsaanbod. Tijdens deze begeleidingsperiode zijn dat:

- Startende leraren
- Methodescholen
- Centra voor deeltijds kunstonderwijs
- Centra voor volwassenonderwijs
- Internaten
- Ondersteuningsteams

CLB's ondersteunen we in nauwe samenwerking met de *Permanente ondersteuningscel centra voor leerlingenbegeleiding*. We verwijzen daarvoor naar ons gezamenlijk specifiek begeleidingsplan.



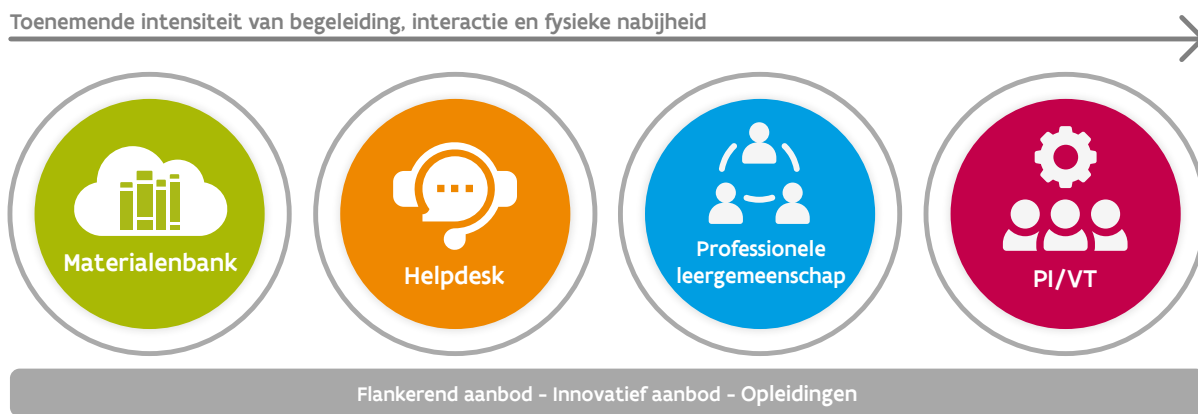
Het tempelmodel van integrale organisatieontwikkeling



Ondersteuningsstrategie

PBD-GO! stelt blijvende effecten voorop en wil dat bereiken door participatief, duurzaam en emancipatorisch te werk te gaan.

Met dit begeleidingsplan willen we scholen en scholengroepen nog gericht ondersteunen in het versterken van hun eigenaarschap van ontwikkel-, verbeteren veranderprocessen. Zo kunnen we effectiever en efficiënter omgaan met onze begeleidingscapaciteit en die inzetten waar we het grootste verschil kunnen maken.



1. Hybride ondersteuning

Met onze ondersteuningsstrategie zetten we, naast de vertrouwde kernprocessen van veranderen en professionaliseren, in op materiaalontwikkeling, een helpdesk en professionele leergemeenschappen. In dat continuüm neemt de intensiteit van de ondersteuning stelselmatig toe. Ook de intensiteit van het contact neemt toe van digitaal naar fysiek en alle mogelijke mengvormen.

Schoolteams kunnen kiezen om eerder autonoom aan de slag te gaan met materialen, een vraag samen aanpakken in een professionele leergemeenschap of opteren voor een meer intensieve ondersteuning tot op het niveau van implementatie door pedagogisch begeleiders als inhoudelijke en procesmatige experts.

2. Materialenbank en helpdesk

Deze begeleidingsvorm zet in op ondersteuning via materialen en strategieën. Ontwikkelde materialen, documenten, cahiers, kennisclips, filmpjes, wegwijzers, implementatiepaden,... worden digitaal ter beschikking gesteld van de schoolteams in de GO! Navigator en de GO! Virtuele ruimte in Smartschool.

Schoolteams gaan met deze materialen zelfstandig aan de slag. Ze krijgen een roadmap die hen de weg wijst doorheen de materialenbank of een stappenplan dat hen een mogelijke aanpak biedt. Elk schoolteam plant hiervoor de nodige tijd in en filtert zelf de inhoud die ze in hun traject nodig hebben.

Schoolteams, leidinggevend, voortrekkers, kernteams en ook individuele leerkrachten kunnen bij onze helpdesk terecht om vragen te stellen over inhoud, didactiek, materialen, gepaste strategieën en leerpaden. Via een Q&A en digitale contactmomenten helpen onze begeleiders hen verder op weg.



3. Professionele leergemeenschappen

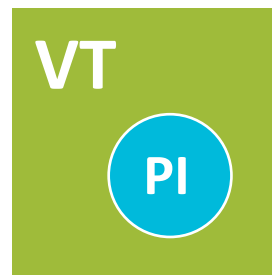
Scholen die erin slagen om zich te ontwikkelen tot een professionele leergemeenschap, kortweg PLG, zijn doorgaans scholen die kwaliteitsvol onderwijs bieden. Dat is logisch want het schoolteam in een PLG leert actief en systematisch van en met elkaar om het leren van hun leerlingen te verbeteren. De leraren doen dit vanuit een kritisch-onderzoekende houding en nemen samen verantwoordelijkheid op voor de kwaliteit van het onderwijs. Het bovenschoolse niveau kunnen we ook benutten om het collectief leren in individuele scholen te versterken.

De ondersteuning van scholengemeenschappen en -groepen bij de ontwikkeling tot een PLG, vormt een belangrijke focus binnen ons begeleidingsplan. Daarnaast ondersteunt PBD-GO! ook binnen schoolspecifieke trajecten het schoolteam om zich te ontwikkelen tot een PLG. Dat is immers een krachtige hefboom voor het versterken van de onderwijskwaliteit.



4. Verandertrajecten en professionaliseringsinitiatieven

Vanuit onze visie op ondersteunen zetten we in op twee, intussen bekende, kernprocessen: verandertrajecten (VT) en professionaliseringsinitiatieven (PI). Beide worden geïntegreerd ingezet en versterken elkaar in onze ondersteuningsaanpak. Het is een wetenschappelijk onderbouwde strategie waarmee we de grootst mogelijke effectiviteit nastreven.



Een verandertraject is een eerder langdurig ontwikkelproces op het niveau van organisaties waarvan de einddoelstellingen samen met de school, scholengemeenschap of scholengroep duidelijk geformuleerd zijn, maar waarbij de weg die afgelegd wordt om de doelstellingen te bereiken omwille van de grote contextgerichtheid en complexiteit niet eenduidig te bepalen is. Bijsturing van tussentijdse doelstellingen en bijbehorende aanpak is dan ook eigen aan VT's.

Bij het doorlopen van een VT kun je rekenen op onze grote parate kennis van en inzichten in organisatieontwikkeling, organisatieprocessen en veranderstrategieën, inzetbaar volgens de noden die zich op een bepaald ogenblik voordoen. Daarbij schakelen we contextgericht tussen verschillende veranderstrategieën, en gaan we bewust om met weerstanden of onzekerheden.

Onder professionaliseringsinitiatief verstaan we een groep van doelgericht samengebrachte en logisch gestructureerde activiteiten die plaatsvinden binnen een afgebakend tijdspad en die expliciet ontworpen zijn voor en gebracht aan onderwijsprofessionals met als doel hun kennis, vaardigheden en attitudes, en uiteindelijk ook die van de lerende, te versterken.

Bij het deelnemen aan een PI kun je rekenen op onze grondige kennis en inzichten in vooral pedagogische, didactische en curriculumgebaseerde inhoud. Daarbij hanteren we een grote ontwikkelingsgerichtheid en een vaardigheid om de juiste methodieken op een logische wijze in te zetten en met kennis van zaken uit te voeren.

Verderop in deze brochure vind je een omschrijving van de PI's en VT's die we de komende drie schooljaren ondersteunen.

5. Flankerend professionaliseringsaanbod

Flankerend aan ons ondersteuningsaanbod organiseert PBD-GO! een professionaliseringsaanbod waarop individuele onderwijsprofessionals kunnen intekenen. Deze activiteiten vinden in het Huis van het GO! of op afstand plaats. Vaak is het zelfs mogelijk om er collectief als team aan deel te nemen op locatie. Inhoudelijk sluit het flankerend aanbod nauw aan bij ons ondersteuningsaanbod en draagt evenzeer bij tot het realiseren van onze missie. Het zijn enerzijds kortlopende initiatieven waarin je je competenties verdiept en verbreedt of kennismaat met innovatieve ideeën en anderzijds langer lopende opleidingen waarin je je volledig inwerkt in een ambt, functie of competentie.

In het flankerend aanbod neemt PBD-GO! bij uitstek zijn rol als makelaar op. Veel van de titels bieden we aan in samenwerking met externe experts en partnerorganisaties. Dit aanbod wordt continu geactualiseerd en is steeds te raadplegen in onze catalogus op GO! pro.



PBD-GO! als organisatie

Om zijn kerntaken kwaliteitsvol te kunnen realiseren heeft PBD-GO! een arbeidsorganisatie ontwikkeld die rekening houdt met:

- het maximaal bereiken van vooropgestelde effecten
- het beschikbare potentieel aan pedagogisch begeleiders, onze begeleidingscapaciteit
- het duurzaam inzetten van die begeleidingscapaciteit
- een toenemende samenwerking met alle actoren binnen het net
- de context- en inputgebonden specificiteit van de onderwijsinstellingen;
- onze begeleidingsvisie en -strategie.

Opdat de ondersteuning van de instellingen kwaliteitsvol kan verlopen, koos PBD-GO! resoluut voor een innovatieve arbeidsorganisatie waarin een sterke clusterwerking centraal staat.

1. Clusters

Clusters zijn multidisciplinair samengestelde teams van pedagogisch begeleiders met een gemeenschappelijke sokkel aan begeleidingsvaardigheden. We onderscheiden daarin twee afzonderlijke expertises: curriculumspecialisten en schoolontwikkelaars. Zowel voor het basis- als het secundair onderwijs zijn er drie regionaal afgebakende clusters: west, centrum en oost.

Elke cluster staat in voor de begeleiding en ondersteuning van de scholen in de scholengemeenschappen in de aan hen toegewezen regio. De pedagogisch begeleiders in een cluster dragen in die opdracht een gedeelde verantwoordelijkheid. Dat sluit niet uit dat ze, omwille van een specifieke expertise, een beroep kunnen doen op begeleiders uit een andere cluster.

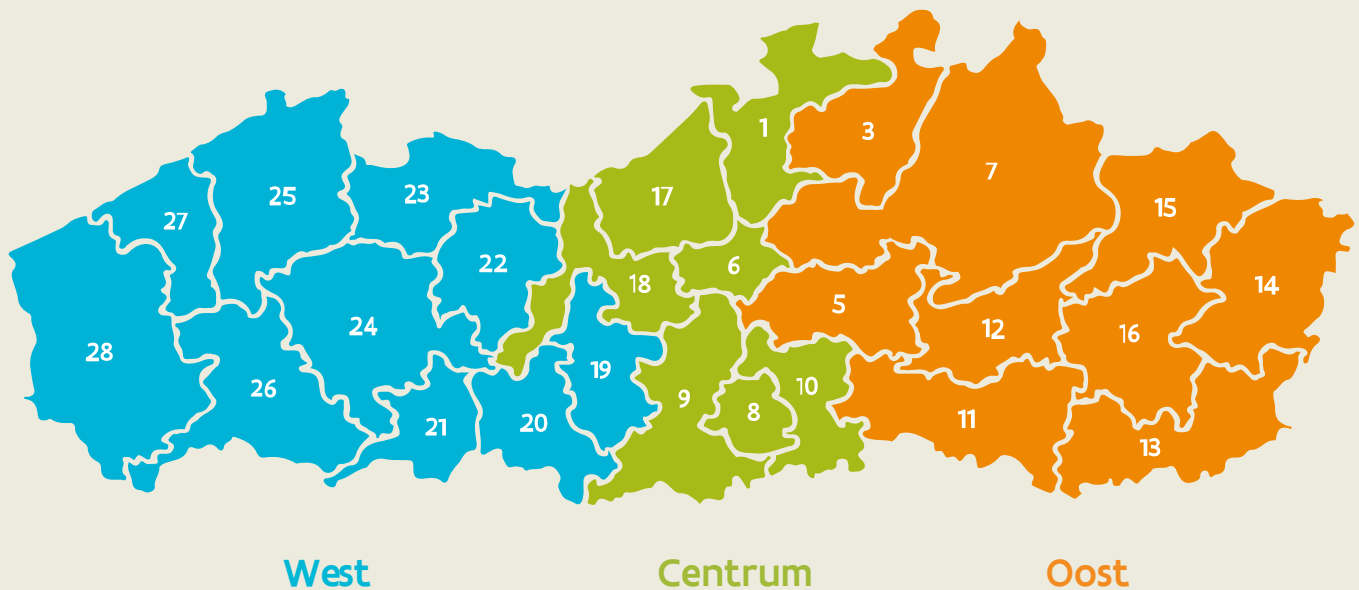
Jaarlijks bundelen zij de verschillende ondersteuningsvragen binnen elke cluster in een clusterplanning. Ze worden geïnventariseerd en verdeeld volgens beginsituatieanalyse, context en expertise van de begeleiders. Op basis hiervan ontwikkelt de cluster voor elke ondersteuningsvraag een plan van aanpak met aandacht voor resultaten, effecten en de kwaliteit van onze ondersteuning.

In het proces van afstemming tussen de instellingen, scholengroepen en PBD-GO! speelt de SPOC, of single point of contact, een belangrijke rol. De SPOC houdt immers de

vinger aan de pols in de scholen en scholengroepen. Dit met als doel ook doorheen het jaar mogelijke begeleidingsvragen op te vangen en ondersteuningsprocessen, in samenwerking met de leden van de cluster, vorm te geven.

De clusters zijn, als kleinste functionele eenheid, in de eerste plaats verantwoordelijk voor de uitvoering van het ondersteuningswerk. Ze worden hierbij versterkt door de organisatieondersteunende cellen (o.a. de cel ontwikkeling en innovatie en de cel curriculum). Deze cellen stippelen mee het beleid uit in hun domein en ondersteunen samen met de managementondersteunende diensten de clusters bij de implementatie ervan. Op die manier kunnen we spreken van een integrale benadering in de beleidsvoering van PBD-GO!.

Scholengroepen binnen de PBD-GO! clusters



2. Begeleidingsovereenkomsten

Het geheel van de door PBD-GO! en het mesoniveau aangegane engagementen ter ondersteuning van de scholen, centra en internaten leggen we vast in een begeleidingsovereenkomst. Dit is een werkinstrument om te komen tot een optimale ondersteuning en een billijke verdeling van de begeleidingscapaciteit. Bij de opmaak van een begeleidingsovereenkomst bepalen we gezamenlijk doelen, in functie van gelijkgerichte en wederzijds versterkende ondersteuning én in functie van monitoring en evaluatie.

De betrokken SPOC en hoofdadviseur analyseren samen met de AD en CODI of DICO de ondersteuningsvragen van de scholen en scholengroepen per cluster. Vragen van scholen en scholengroepen worden gebundeld, op elkaar afgestemd en waar relevant geclusterd op het niveau van een volledige scholengroep of scholengemeenschap. Zo kunnen we onze begeleidingscapaciteit optimaal benutten.

3. Effectmeting

Wanneer we het strategisch plan, de visie en de missie van het GO! onderschrijven dan vloeit daaruit een streven naar gelijkgerichtheid en kwaliteit in elk traject dat we ondersteunen. Ongeacht de context of de mensen waarmee we samenwerken zijn de effecten die we nastreven overal fundamenteel dezelfde en door ons PPGO! ingegeven. We willen als lerende organisatie bovendien voldoende reflectie aan de dag leggen en we vervullen een voorbeeldrol door zelf permanent een kwaliteitscyclus te draaien. We willen ook een verhaal brengen over het realiseren van effecten en dat delen met het hele net.

Daartoe bevragen we systematisch het design van onze ondersteuning bij de deelnemers. In het opzet van die effectmeting kijken we naar de mate waarin de effecten zichtbaar worden tijdens het ondersteuningsproces en voldoende ingebed blijken erna. We kunnen dat vervolgens vergelijken met resultaten uit doorlichtingen en vergelijkend onderzoek.

Ons huidig (meet)instrumentarium, met een klemtoon op het opvolgen van output en het in kaart brengen van het bereik, blijft behouden. De meetresultaten verwerken we telkens in ons jaarverslag.

4. Projecten en externe samenwerking

PBD-GO! bouwt mee aan een maatschappelijk ecosysteem door deel te nemen aan lokale en internationale projecten en door samen te werken met externe partners zoals universiteiten en lerarenopleidingen. We beschouwen die externe samenwerking als een cruciaal element in de verwezenlijking van het PPGO! en als onmisbaar gegeven binnen het onderzoeken, verrijken en innoveren van onze eigen werking.

We hanteren duidelijke criteria en procedures voor projecten en externe samenwerking. Dat maakt het mogelijk om onze samenwerkingsverbanden duidelijk in kaart te brengen en te analyseren. Welke partners in ons ecosysteem vinden ons snel en welke nog te weinig? Op welke vragen gaan we in en op welke niet? Welk potentieel voor samenwerking laten we nog onbenut?

Van doorslaggevend belang bij de selectie van projecten en partners is de mate waarin dat ons kan helpen in onze ondersteuningsopdracht. Tegenover deelname aan sommige projecten staan middelen waarmee we, binnen de scope van het project, onze begeleidingscapaciteit kunnen aanvullen. Bij samenwerkingsverbanden kijken we vooral hoe de opgedane kennis kan doorvloeien naar onze begeleidingspraktijk of zelfs rechtstreeks naar de onderwijsinstellingen die we ondersteunen.



Curriculum basisonderwijs

Focus wiskunde

In de lijst met lievelingsvakken komt wiskunde minder frequent voor. Veel kinderen vinden dat ze slecht zijn in wiskunde en houden niet van het leergebied. Maar is er wel zoiets als “slecht zijn in wiskunde”?

In de didactische cahiers wiskunde van het GO! zijn alle leerinhouden wiskunde voor kinderen van de eerste kleuterklas tot het zesde leerjaar tot in de puntjes didactisch uitgewerkt. Het geeft leraren een inkijk in de complete inhoud en didactiek van het wiskundeonderwijs. Dit voor doelen boven, maar ook voor de zo belangrijke, voorwaardelijke doelen onder de waterlijn.

Deze doelen zijn gekoppeld aan expliciete conceptkaarten die de leraar ondersteunen in het selecteren van de gepaste, al dan niet manipuleerbare, didactische materialen en strategieën. Deze didactiek zet in op *handelen en doen* in het wiskunde-onderricht als stevige basis voor inzichtelijk leren. Op die manier kan wiskunde ons de wereld beter leren begrijpen en voorspellen.

De cahiers zijn gebaseerd op heel wat onderzoek rond effectief wiskundeonderwijs dat een aantal evidence based leertheoriën samenbrengt. Deze leertheoriën ondersteunen leerlingen in het trapsgewijs vorderen van motorisch naar mentaal redeneren. Het CPA model (Bruner), het ijsbergmodel

(Moerlands & Boswinkel) en het handelingsmodel (Groenstijn) vormen de basis van dit principe.

Leraren en leerlingen worden wildenthousiast van deze didactiek. Leraren geven aan dat het hen heel erg ondersteunt bij leerlingen waarvoor wiskunde wat moeilijker lukt, maar ook voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben en al stevige stappen kunnen zetten in het probleemoplossend denken. Het GO! leerplan wiskunde wordt ook systematisch gekoppeld aan de verschillende onderdelen van de cahiers. Leerkrachten lezen het leerplan net iets anders wanneer ze werden ondergedompeld in de principes van deze vernieuwde didactiek.





Effecten

- Verbeterde leerlingresultaten
- Meer leerplezier in wiskunde
- Wiskunde inzichtelijker ingezet
- Betere opvolging voor wiskunde voorzien
- Een meer wetenschappelijk onderbouwde didactiek inzetten voor wiskunde



Doelen

- Leerkrachten nemen de doelen in de didactische cahiers als leidraad bij het plannen van de wiskunde-activiteiten.
- Het schoolteam maakt afspraken over de concordantie met het leerplan wiskunde en bewaakt de realisatie van het leerplan wiskunde.
- Leerkrachten zorgen voor de horizontale samenhang tussen de doelen van de cahiers onderling en met andere leergebieden (bv dagelijkse tijd in WO)
- Het schoolteam zorgt voor verticale samenhang

tussen de doelen van de cahiers onderling en met andere leergebieden (bv dagelijkse tijd in WO).

- Het schoolteam maakt doordachte keuzes om de vooropgestelde doelen te bereiken (rekening houdend met brede beeldvorming) voor:
 - fases in leeractiviteiten: aanbreng en oefenen, automatiseren en memoriseren
 - klasbeeld
 - gebruik van didactisch materiaal, didactische werkvormen...
 - groeperingsvormen
 - gebruik van infrastructuur, inzet van leerkrachten
 - eigenaarschap van het leren
- Leerkrachten kiezen gericht de evaluatiemethodieken in functie van het onderwijsleerproces en het behalen van de doelen:
 - Onderzoeken van het wiskundig inzicht tijdens het leerproces en het in kaart brengen. Het handelen en verwoorden van leerlingen centraal stellen hierbij.
 - De mate van automatiseren en memoriseren evalueren.
- Leerkrachten geven op groei gerichte feedback.
- Leerkrachten maken kinderen eigenaar van hun leerproces.
- Het schoolteam biedt elk kind de gepaste begeleiding in functie van de brede basiszorg (binnen wiskunde).
- Het schoolteam maakt doordachte en onderbouwde keuzes bij het aanpakken van hun wiskunde onderwijs.



Via een kwaliteitsscan kan het schoolteam (of kernteam voor wiskunde) het wiskundeaanbod van de school concreet in kaart brengen. Deze scan is samen met vele andere materialen te vinden in de digitale materialenbank via de GO! Navigator voor het basisonderwijs. Aan de hand van de kwaliteitsfiches uit de materialenbank kan het schoolteam aan de slag voor die wiskundige aspecten waarvoor remediëring aangewezen is. Maar de fiches kunnen de school ook op weg helpen om te excelleren in wiskunde.

Met vragen rond de materialenbank en de manier waarop materialen schooleigen kunnen worden gemaakt, kan het team steeds terecht bij de helpdesk. Via deze helpdesk kunnen ze de weg vinden naar antwoorden die er voor de school toe doen.



Om expertise en informatie uit te wisselen en samen na te denken over concreet geformuleerde leervragen rond wiskunde kan er ook een professionele leergemeenschap worden gevormd binnen de scholengemeenschap. Kernteams van directeur, zorgcoördinator en voortrekkers voor wiskunde kunnen in deze PLG schooloverstijgend leren van en met elkaar voor de geformuleerde leervragen.



Een PI wiskunde aanvragen via de begeleidingsovereenkomst kan natuurlijk ook. Voor dit PI vertrekken we vanuit een beginsituatie-analyse die zal verduidelijken welk leerpad gelopen wordt, zowel inhoudelijk als wat betreft focus & doelgroep. De betrokken PBD-begeleider komt in het kader van dit PI op school tot op de klasvloer ondersteunen en begeleiden.



Leerkrachten kunnen ook bijkomende vormingen volgen via ons flankerend aanbod wiskunde waarin voor elke grote rekenstap zeer praktijkgerichte vormingen worden aangeboden in samenwerking met externe partners.

Deze vormingen kunnen centraal worden georganiseerd of naar de school of scholengroep worden gehaald. Het overzicht van de vormingen is binnenkort te vinden in onze online nascholingscatalogus waar men ook meteen kan doorklikken om de vorming aan te vragen.

Focus Nederlands

Een vlotte, geëngageerde en sterke vaardigheid voor lezen en schrijven maakt van leerlingen kansrijke deelnemers aan de samenleving en levenslange lerenden. Informatie verwerven en verspreiden vraagt immers sterke lees- en schrijfvaardigheid van kritische taalgebruikers in onze informatiegedreven samenleving.

Cruciaal hiervoor is een sterk onderbouwde begeleiding van de leerlingen door leerkrachten die evidence-based praktijken & methodieken en wetenschappelijke inzichten rond lezen en schrijven weten om te zetten in inspirerende en motiverende activiteiten.

Ook een krachtige taalomgeving op school maakt het verschil voor lezers en schrijvers in spe. Meertaligheid en etnische diversiteit willen we in scholen inzetten als hefboom voor alle leerlingen in plaats van ze te zien als hindernis voor enkelen. Ook binnen het taalbeleid van een school kunnen hiertoe specifieke accenten worden gelegd.

We willen schoolteams sterker maken in het uitzetten van een doordacht taalbeleid voor lezen en schrijven. Daarbij gaan we uit van een beginsituatieanalyse van dat beleid om vervolgens een concreet en doelgericht actieplan op te zetten en uit te rollen. Dat kan voor te remediëren taalaspecten of voor aspecten waarin schoolteams willen excelleren met hun leerlingen.

Leerlingen worden hierdoor krachtige en kritische taalgebruikers die zich niet louter weten te handhaven in het overaanbod aan talig aangeboden informatie, maar zelf ook bedreven communiceren en dat zowel schriftelijk als mondeling.





Effecten

- Schoolteams remediëren of excelleren voor doordacht gekozen aspecten van hun taalbeleid op basis van kwaliteitsscans.
- Leerlingen zijn vlotte & geëngageerde lezers en schrijvers en getuigen hierbij van een uitgebreide basiswoordenschat om zich uit te drukken en te informeren.
- Leerkrachten begeleiden hun leerlingen systematisch en evidence-based voor lezen en schrijven en blijven zichzelf professionaliseren hierin.



Doelen

- Schoolteams brengen hun eigen taalbeleid in kaart en werken een actieplan uit voor een keuze uit volgende aspecten:
 - leesvoorwaarden kleuter
 - leesvlotheid lager
 - begrijpend lezen lager
 - krachtige taalomgeving kleuter & lager

- communicatief schrijven kleuter & lager
- woordenschatontwikkeling kleuter & lager
- meertaligheid en culturele diversiteit

- Kleuterleerkrachten werken op doordachte wijze rond de leesvoorwaarden van hun kleuters.
- Leerkrachten lager begeleiden de leerlingen zodat ze vlotte & geëngageerde lezers worden.
- Leerkrachten schakelen vlot van een rijke leestekst naar een krachtige leesles.
- Schoolteams bouwen samen aan een krachtige taalomgeving in hun school.
- Leerkrachten zetten gericht in op communicatief schrijven als middel tot gericht, doordacht en duidelijk communiceren.
- Leerkrachten zetten systematisch en onderbouwd in op woordenschat om leerlingen te versterken in hun taaluitingen.
- Schoolteams kunnen gecentraliseerde toetsen hanteren en deze gericht inzetten als middel tot kwaliteitsbewaking voor hun taalbeleid.
- Leerkrachten hanteren meertaligheid en culturele diversiteit als hefboom voor alle leerlingen.
- Kleuters beheersen de leesvoorwaarden.
- Leerlingen zijn vlotte & geëngageerde lezers.
- Leerlingen communiceren vlot en doordacht schriftelijk.



Schoolteams kunnen het gevoerde taalbeleid inschalen voor hun school met behulp van de kwaliteitsscan voor welbepaalde relevante taalaspecten die ze terugvinden in de digitale materialenbank. Aan de hand van de kwaliteitsfiches uit de materialenbank kunnen ze hun eigen leerpad uitzetten voor de taalaspecten waarvoor ze wensen te remediëren of excelleren.

Met vragen rond de materialenbank en de manier waarop materialen schooleigen kunnen worden gemaakt, kan het team steeds terecht bij de helpdesk. Via deze helpdesk kunnen ze de weg vinden naar antwoorden die er voor de school toe doen.



Op scholengroepniveau kan een professionele leergemeenschap worden opgestart rond taalbeleid in de basisscholen. Door kwaliteitsscans van de verschillende scholen in een overzicht te gieten, kan deze PLG zicht krijgen op de concrete leervragen die scholen delen. Voortrekkers, kernteams, schooldirecties, zorgcoördinatoren en taalbevlogen leerkrachten kunnen interne kennis positief aanwenden voor kennisdeling en expertisevorming.



Indien aangewezen, kan het schoolteam intekenen op het PI Lezen/LIST via de begeleidingsovereenkomst. Voor dit PI vertrekken we ook vanuit een beginsituatie-analyse die zal verduidelijken welk leerpad er gelopen wordt, zowel inhoudelijk als qua focus & doelgroep.

Hiervoor komt de PBD-begeleider ondersteunen tot op de klasvloer en helpt de school mee de LIST-methodiek uit te rollen van kleuter tot zesde leerjaar. LIST staat voor “Leesinterventie voor scholen met een totaalaanpak” maar wordt al gauw de slogan “lezen is tof” omdat het leesbeleid wordt opgebouwd rond de leesmotivatie van de kinderen. Graag lezen zorgt voor goed lezen. Voor wie lezen wat moeilijker blijft lopen, is er ook gepaste begeleiding voorzien in de LIST-methodiek.



Via het flankerend aanbod kunnen schoolteams, leden van het kernteam taalbeleid of taalbevlogen leerkrachten zich verder en specifiek professionaliseren rond boekenaanbod, uitgeschreven taalbeleid, creatief schrijven, ... Hiervoor werkt PBD-GO! samen met sterke externe partners die mee zijn met het GO! curriculum.

Focus STEM

In het brandpunt van onze GO! visie op hedendaags onderwijs staat Gepersonaliseerd samen leren. STEM is het leerdomein bij uitstek waarin die visie op leren voortdurend aan de orde is. We leven immers in een hoogtechnologische samenleving waar het niet langer mogelijk is om van alles even veel kennis te hebben. Daarom worden leerlingen begeleid om ze tot zelfsturende en levenslang lerenden te vormen.

Daarnaast komt het STEM-aanbod tegemoet aan het prikkelen van kinderen om aan de slag te gaan rond allerlei zelf ervaren technische problemen. Daarbij worden heel wat leergebiedoverschrijdende competenties ingezet en formuleren ze zelfstandig eigen leerdoelen of onderzoeksvragen. Duurzaamheidsdoelen nemen we als bewuste en klimaatgevoelige actieve burgers geïntegreerd op. Onze wereld moet immers nog een eeuwigheid mee.

Het leren van de leerlingen tijdens STEM beslaat het volledige scala aan 21ste eeuwse vaardigheden.

Deze vaardigheden worden optimaal geobserveerd en geëvalueerd door middel van permanente evaluatie, een aanpak die misschien nog niet ten volle is ingeburgerd in de basisschool.

Met ons aanbod voor STEM kunnen schoolteams zelfstandig of begeleid aan de slag rond die STEM-competenties waarvoor ze willen remediëren of excelleren.





Effecten

- Kinderen ontwikkelen zich tot ondernemende, zelfstandige, getalenteerde en geëngageerde onderzoekers en ontwerpers van technische en duurzame systemen.
- De leerlingen ontdekken hoe zij hun competenties kunnen inzetten om samen een duurzame onderneming voor technische ontwikkelingen op te zetten en leren hierbij coöperatief en constructief.
- Ze vertonen een leergierigheid en ondernemingsplezier door hun voortdurende bereidheid om ifv technische problemen kennis en attitudes te verwerven/ te verdiepen.
- Leerlingen zetten de opgebouwde kennis en vaardigheden vanuit andere leergebieden en domeinen in om een technisch probleem aan te pakken.
- Zo worden ze geëngageerde burgers die technische ontwerpen en creaties aftoetsen aan de duurzaamheidsdoelen en bereidheid tonen om mee te bouwen aan een betere wereld.



Doelen

- Leerkrachten en leerlingen formuleren hun projectdoelen, SDG's, onderzoeksvragen, probleemstellingen en leerbehoeftes doelgericht.
- Leerkrachten formuleren STEM-competenties en leerlingen schalen zichzelf in voor deze competenties.
- Leerkrachten en leerlingen toetsen hun duurzaamheidsdoelstellingen af.
- Leerkrachten vertalen die doelen in gerichte activiteiten (met een focus op wetenschappen/concepten).
- Leerkrachten realiseren een aangepast aanbod van materialen, werkvormen, technieken (digitaal en analoog) en wetenschappen/concepten in functie van de te behalen doelen/competenties.
- Leerkrachten hanteren een procesgerichte aanpak binnen de STEM-projecten (STEMOOV).
- Leerkrachten passen methodieken om permanent en competentiegericht te evalueren toe.
- Het evalueren door leerkrachten is er ook op gericht talenten van leerlingen te ontdekken en te ontplooiën (vb, diploma, Stoev).
- Het schoolteam pakt het aangeboden STEM-onderwijs systematisch, doelgericht en onderbouwd aan op school.



Het schooleigen STEM-aanbod onder handen nemen start in onze digitale materialenbank op de GO! Navigator basisonderwijs. Daar vind je ondermeer een kwaliteitsscan om STEM op de eigen school in kaart te brengen en zicht te krijgen op de sterke en nog te verbeteren aspecten.

Met behulp van de aangeboden kwaliteitsfiches kan het schooleigen leerpad concreet worden uitgezet. Kwaliteitsfiches voor onderzoekend en ontwerpend leren, duurzaamheidsdoelen, computationeel denken en nog veel meer helpen het eigen aanbod sterker te maken voor STEM.

Met vragen rond het schooleigen maken van de uitgestippelde kwaliteitsvolle en doelgerichte leerpaden in de kwaliteitsfiches kan je steeds terecht bij onze helpdesk.



Op scholengroepniveau kunnen ook professionele leergemeenschappen worden opgezet rond concrete leervragen binnen STEM. Kernteams van directies, STEM-professoren en andere voortrekkers wisselen er onderling kennis en informatie uit en versterken hun STEM-aanbod met gedeelde inzichten en praktijken.



Een PI STEM aanvragen via de ondersteuningsovereenkomst kan natuurlijk ook. Voor dit PI vertrekken we vanuit een beginsituatieanalyse die zal verduidelijken welk leerpad er gelopen wordt, zowel inhoudelijk als wat focus & doelgroep betreft. In dit PI gaan we afwisselend met een kernteam STEM en het volledige schoolteam aan de slag en is er begeleiding en ondersteuning voorzien tot op de klasvloer.



Verdiepende en praktijkgerichte vormingen rond de duurzaamheidsdoelen, computationeel denken, breed evalueren, outdoor education en STEM worden aangeboden in samenwerking met sterke externe partners via ons flankerend aanbod voor STEM. Deze vormingen komen naar de school of scholengroep. Meer praktische informatie over het flankerend aanbod is terug te vinden in onze online nascholingscatalogus waar je meteen kunt doorklikken om de vorming aan te vragen.

Focus kleuteronderwijs

Door focus op resultaatgericht onderwijs voor ondermeer lezen, schrijven en rekenen wordt vaak met veel aandacht gekeken naar het aanbod in de hogere klassen voor de verschillende leergebieden. Maar essentieel voor al deze leerdomeinen is de aanzet die wordt gegeven voor het leren van kinderen in de kleuterklas.

Kleuterklassen zijn al langer geen vrijblijvende speelplaatsen meer, al staat het spelend leren van jonge kinderen vanzelfsprekend wel centraal. We nemen het kleuteronderwijs steeds mee in onze ondersteuning, maar omwille van de specifieke visie en daaraan gekoppelde didactiek voorzien we ook een daarop toegespitst traject.

Door het invullen en analyseren van een concreet geformuleerde kwaliteitsscan, krijg je een goed zicht op

waar er kansen tot remediëren en excelleren liggen. Op basis van die vaststellingen kun je rond een selectie uit volgende aspecten acties op touw zetten op weg naar excellent kleuteronderwijs.

- Routines
- Themawerking
- Zelfsturing van de kleuter
- Rijke speelleeromgeving
- Uitdagende taalaanbod
- Emotieregulatie van de kleuter
- Breed observeren en evalueren
- Werken met de KOALA-toets
- De kracht van talige diversiteit





-
- A 3x3 grid of circles. The top row has three green circles. The middle row has a pink circle, a green circle, and a pink circle. The bottom row has three green circles. A path of five pink circles starts at the middle-left circle, goes right to the middle-middle circle, then up-right to the top-right circle, then down-right to the middle-right circle, and finally down to a large pink musical note at the bottom-right.

Doelen

- 
- Materialenbank

Met bijkomende vragen kan je als kleuterteam ook steeds terecht bij de helpdesk waar je verder toegeleid wordt naar die antwoorden die er voor jullie team toe doen.

“Kansen voor kleuters - Basisboek voor GO!ed kleuteronderwijs” uit het GO! publicatiefonds, is een mooie aanvulling op de materialenbank. De publicatie komt er binnenkort aan!



Op scholengroepniveau kan een professionele leergemeenschap worden opgestart rond kleuteronderwijs. Door de kwaliteitsscans van de verschillende scholen te vergelijken, kun je zicht krijgen op de concrete leervragen die scholen delen. Kartrekkers, kernteams, schooldirecties, zorgcoördinatoren en leerkrachten kunnen vervolgens de aanwezige kennis positief aanwenden voor kennisdeling en expertisevorming.



In ons flankerend aanbod is bijkomende en verdiepende vorming te vinden rond de taaldenkhand, executieve functies van kleuters, ontdekdozen en ontwikkelingsgerichte feedback aan kleuters. Deze vormingen kunnen in jullie school worden georganiseerd of voor een aantal scholen samen in de scholengroep. Meer info over de vormingen is terug te vinden in onze online nascholingscatalogus.



Maar misschien is het voor jullie kleuterteam aangewezen om een intensief professionaliseringstraject te volgen. Dat kan door het PI kleuter via de begeleidingsovereenkomst aan te vragen voor jullie school.

Voor dit PI vertrekken we vanuit een beginsituatieanalyse die zal verduidelijken welk leerpad gelopen wordt, zowel inhoudelijk als qua focus & doelgroep. Onze PBD-begeleider komt die inhoud dan op school ondersteunen tot op de klasvloer.



Curriculum secundair onderwijs

Via een gemoderniseerd SO spelen scholen via tal van maatregelen in op een aantal uitdagingen die zich in grote lijnen situeren op volgende terreinen:

- omgaan met schoolmoeheid/spijbelproblematiek,
- het inplanten van een behoeftedekkend studieaanbod,
- de actualisering van het curriculum,
- de optimalisering van onderwijsloopbanen,
- gelijke onderwijskansen,
- onderwijskwaliteit.

Op 1 september 2021 worden de nieuwe structuur en organisatie van de tweede graad van het secundair onderwijs van kracht. De matrix met nieuwe studierichtingen en bijbehorende nieuwe doelen worden progressief ingevoerd vanaf het eerste leerjaar van de tweede graad en in 2023 volgt de derde graad.

Voor scholen en leraren is de invoer van de nieuwe studierichtingen en nieuwe doelen een hele krachttoer die in een strak tempo moet doorgevoerd worden. We focussen onze ondersteuning in dit luik dan ook volledig op de implementatie van de nieuwe leerplannen met sessies voor individuele leraren.



Eerste graad

Boostsessie doelenkader

In deze boostsessie gaan we in op de leerplandoelen (met bijhorende kennis en het beheersingsniveau) van de basisvorming en/of een bepaalde basisoptie. We duiden de samenhang tussen verschillende leerplandoelen en geven inspiratie rond het concretiseren van de leerplandoelen (ook die met transversaal karakter) op pedagogisch vlak, rekening houdend met onze visie op Gepersonaliseerd Samen Leren.

We bieden houvast bij de evaluatie van de leerplandoelen en bespreken hoe we feedup, feedback en feedforward kunnen integreren binnen de lespraktijk.

We leren werken met de GO! Navigator waarin de didactische fiches terug te vinden zijn.

Na deze sessie

- heb je inzicht in de leerplandoelen van de basisvorming
- heb je inzicht in het vernieuwde concept van de basisopties en in de leerplandoelen van een bepaalde basisoptie
- heb je inzicht in de samenhang tussen de doelen
- heb inzicht in de opbouw van de GO! navigator
- kun je de doelen met een transversaal karakter een plaats geven binnen je lessen
- kun je de doelen en hun beoordelingscriteria expliciteren
- kun je de drie vormen van feed inzetten
- herken je de visie op 'Gepersonaliseerd Samen Leren' hierin

Tweede graad

Sessie 1: Verdieping doelenkader

In deze sessie duiken we dieper in de doelen van een sleutelcompetentie of van de bouwsteen van een sleutelcompetentie. We staan stil bij de samenhang van de doelen en de wijze waarop we de doelen met een transversaal karakter aanpakken.

Expliciete aandacht besteden we aan de evaluatie van de doelen. Daarbij leggen we de focus op het ontwikkelingsgericht evalueren. We bespreken hoe we feedup, feedback en feedforward kunnen integreren in onze lessen en hoe dit past binnen de visie Gepersonaliseerd Samen Leren. Daarbij besteden we aandacht aan hoe de beoordelingscriteria vervat zitten in de formulering van het leerplandoel. Tot slot bekijken we welke mogelijkheden digitalisering ons biedt.

Na deze sessie

- heb je voldoende inzicht in de samenhang tussen de doelen
- kun je de doelen met een transversaal karakter een plaats geven binnen je lessen
- kun je de doelen en hun beoordelingscriteria expliciteren
- kun je de drie vormen van feed (feedup, feedback, feedforward) op een adequate wijze inzetten

Sessie 2: Passende begeleiding

In deze sessie bekijken hoe we leerlingen de best mogelijke begeleiding kunnen geven. De vorige sessie gaven we al aandacht aan de verschillende vormen van feed. In deze sessie bekijken we hoe binnenklasdifferentiatie kan ingezet worden om de doelen met elke leerling te bereiken.

Verder gaan we dieper in op zelfregulerend leren en co- en sociaal gestuurd leren. Daarbij leggen we vooral de nadruk op de competenties die hierbij getraind moeten worden en hoe we dit in onze vakken het best aanpakken. Tenslotte gaan we in op hoe digitalisering de begeleiding sterker kan maken.

Na deze sessie

- Kun je binnen je lessen vormen van differentiatie doelgericht toepassen;
- Kun je binnen je vak onderzoeken hoe je zelfregulerend leren, co- en sociaal gestuurd leren een plaats geeft in je lessen en leerlingen daarin competentier maakt.
- Kun je een aangeven hoe digitale middelen een hulp kunnen zijn binnen de begeleiding van leerlingen in hun onderwijsleerproces.

Sessie 3: Professionele leergemeenschap

Na de infosessie vorig jaar en de twee thematische sessies dit jaar, is het nu aan jullie om de onderwerpen te kiezen. In de professionele leergemeenschap gaan we dieper in op een onderwerp dat jullie zelf gekozen hebben met als doel leren van en met elkaar.




De materialenbank voor het onderdeel Curriculum in het secundair onderwijs bestaat uit materialen in de didactische fiches van GO! Navigator aangevuld met vakspecifiek nieuws en uitwisseling op de GO! Virtuele Ruimtes in Smartschool.





We versterken ons aanbod verder met professionalisering in het kader van oa. Duaal leren, CLIL, burgerschapscompetenties en digitale competenties.

De GO! Navigator



1e graad • basisvorming • A-stroom






Leerplandoelen

Koppeling GO!

2020-2021 ▼

Filter ▼




1.1.6

De leerlingen begrijpen het belang van risicofactoren en preventie met betrekking tot een actieve levensstijl.

KOPPELING GO!

INHOUDELIJK


SC1 • GEZONDHEID



▼ 1.2


De leerlingen stellen gezondheidsbevorderend gedrag binnen de schoolse context vanuit inzicht in het belang van preventie en mogelijke risicofactoren.

COGNITIEVE DIMENSIE
beheersingsniveau toepassen




PROCEDURELE KENNIS

- Strategieën om een gezonde levensstijl op het vlak van persoonlijke hygiëne te realiseren
- Strategieën om een gezonde levensstijl op het vlak van voeding te realiseren
- Strategieën om een gezonde levensstijl m.b.t. beweging te ontwikkelen



AFFECTIEVE DIMENSIE
Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten



KOPPELING GO!

INHOUDELIJK

SC1 • GEZONDHEID

Leerlingenbegeleiding

Een sterke leerlingenbegeleiding maakt deel uit van een goed onderwijskundig beleid dat inzet op gelijke onderwijskansen, maximale leerwinst en actief burgerschap voor alle leerlingen. In onze visie is iedereen leerlingenbegeleider vanuit de eigen rol, maar is leerlingenbegeleiding ook teamwork. PBD-GO! ondersteunt vanuit beide invalshoeken. De kern van leerlingenbegeleiding vindt plaats tijdens de les en gebeurt door leraren. We ondersteunen hen daarin op een geïntegreerde manier tijdens de trajecten curriculum BaO en SO uit ons aanbod.



Effecten

We willen bij alle leerlingen het streven naar gelijke onderwijskansen, maximale leerwinst, actief burgerschap en welbevinden realiseren door in te zetten op een goede begeleiding van leren en studeren, hun onderwijsloopbaan en fysieke en mentale gezondheid.



Doelen

- Scholengroepen krijgen toegang tot data van de LLB-scan met betrekking tot de 4 domeinen van LLB en worden meegenomen in de analyse
- Schoolteams krijgen kaders en taal om samen een sterke leerlingenbegeleiding te ontwerpen
- Leraren krijgen zicht op het belang van het doorlopen van de HGW GO! cyclus
- Leerkrachten krijgen tools om samen op school de HGW GO! cyclus kwalitatief te doorlopen.
- Zorgcoördinatoren, leerlingenbegeleiders SO en directeurs kunnen hun rol in het beleid LLB opnemen en ondersteunen het samen verhaal op schoolniveau



De instrumenten in de GO! Navigator vormen de hoeksteen van ons aanbod. Daarmee kan elke professional of elk team aan de slag om zichzelf en het beleid te versterken. Je kan best starten met de basismodule, e-LLB, die inzicht biedt in het LLB-lexicon. We lichten er belangrijke kaders toe zoals de HGW GO! cyclus, de GO! mind-set en concrete tools om die in de praktijk te brengen. Op basis van een korte zelftest kan je een aangepaste route uitstippelen doorheen de materialen. Heb je toch nog gerichte vragen? Dan kunnen we via de helpdesk antwoorden bieden.



De scholengroep kan in de begeleidingsovereenkomst opteren voor ondersteuning in leerlingenbegeleiding. Iedereen neemt de e-LLB module gedifferentieerd door. Zo bouw je voldoende voorkennis op om de LLB-kwaliteitsscan af te nemen op schoolniveau en begeleid te analyseren op scholengroepniveau. Teams beschikken zo over een duidelijke beginsituatie, waaruit ze de nodige leervragen kunnen afleiden. Die vormen dan de basis voor een passende ondersteuning. Daarvoor verwijzen we naar de ondersteuning door de 'basisboost' van het consortium en het Departement.



Met de opstart van professionele leergemeenschappen leerlingenbegeleiding op scholengroepniveau wordt interne kennis aangewend voor kennisdeling en expertisevorming. Kernteams van directies, zorgcoördinatoren en coördinatoren LLB SO versterken in onderlinge samenwerking hun beleid.



Dankzij de opleidingen Zorgcoördinator en Coördinator LLB SO krijgen deze sleutelfiguren de kans om hun competenties te versterken binnen de kaders van leerlingenbegeleiding.

De focus van onze ondersteuning in leerlingenbegeleiding richt zich op het wegnemen van barrières voor het leren. We bieden, in samenwerking met externe partners, een aantal trainingen die dieper ingaan op specifieke barrières zoals hoogbegaafdheid of motivatieverlies.

Beleid, kwaliteitsontwikkeling en leiderschap

PI Naar gedeeld(er) leiderschap

Het centrale vraagstuk waarmee we aan de slag gaan in dit professionaliseringsinitiatief is niet “Hoe word ik een betere school- of centrumleider?” maar wel “Hoe kan ik, als school- of centrumleider, ervoor zorgen dat mijn team zich meer betrokken voelt en dat de visie meer (uit)gedragen wordt?”

Onderzoek geeft duidelijk een verband aan tussen succesvolle organisaties en gedeeld leiderschap. De klassieke, meer gesloten en bureaucratische hiërarchie maakt plaats voor een meer open en dynamisch organisatie-model waarin zowel medewerkers als teams versterkt worden. Multifunctionele teams met meer autonomie nemen het voortouw. Ze worden verantwoordelijk en ook aansprakelijk voor een geïntegreerd takenpakket en bijhorende output.

Gedeeld leiderschap is noodzakelijk om met succes werk te maken van het realiseren van het strategisch plan. We willen school- of centrumleiders en beleidsteams hieromtrent verder professionaliseren en wil hen tijdens dit PI niet alleen meenemen in de inhoud maar ook in hun eigen ontwikkeling.

We reiken hen in dit PI de nodige tools aan en ondersteunen hen in competentieontwikkeling met het oog op een duurzame organisatieverandering. De zoektocht van

leidinggeevenden naar een andere aanpak heeft als uiteindelijke doel de onderwijskwaliteit voor elke leerling te verbeteren. Het gaat hier dus zeker niet over verandering om de verandering. Het gaat wel om de begeleiding naar een andere aanpak waardoor die verandering gedragen, gesteund en gedeeld wordt door heel het schoolteam. Gedeeld leiderschap dus, met gedeelde verantwoordelijkheid.

Na het PI kan de school of het centrum voor het volgende schooljaar een vervolg-verandertraject aanvragen. Het gaat dan om een schoolspecifiek VT naar gedeeld(er) leiderschap waarbij contextgericht wordt verdergewerkt aan de schooleigen doelen en effecten.





Effecten

Na het professionaliseringstraject hebben de beleidsteams de competentie om:

- de verandering naar gedeeld leiderschap te sturen. Meer specifiek kan de deelnemer zich een beeld vormen van de school van morgen vanuit een duidelijk waarom, om van daaruit de verandering naar gedeeld leiderschap te initiëren, te communiceren, het tempo te bepalen en de intentie van de verandering zuiver te houden. ...
- een draagvlak te krijgen bij het schoolteam voor een nieuwe organisatiestructuur, waar gedeeld leiderschap zich kan ontwikkelen.
- het mandaat te krijgen van de belangrijkste stakeholders, om de verandering door te voeren.
- teams te versterken zodat zij meer gedeelde verantwoordelijkheid opnemen.
- zichzelf verder te ontwikkelen en een voorbeeldfunctie te zijn voor gedeeld leiderschap.
- het eigen leiderschap te delen met collega's van het schoolteam die ook beleidsrollen en -opdrachten opnemen.



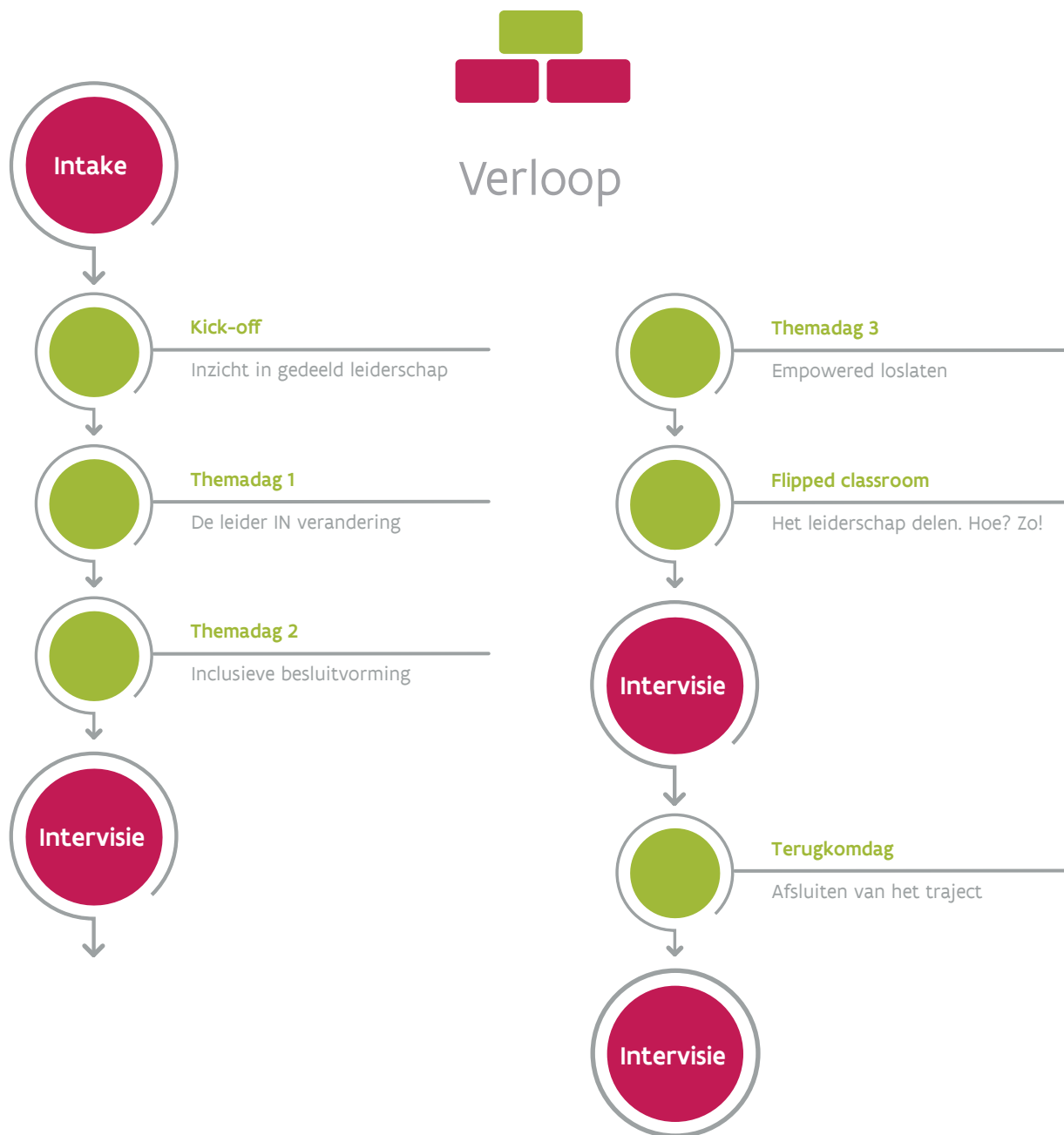
Doelen

Tijdens het professionaliseringsinitiatief (PI) worden school- of centrumleider en beleidsmedewerker(s) versterkt als leider VAN en IN de verandering. De focus ligt daarvoor op de 3 kernelementen van het groeien naar gedeeld leiderschap.

Ten eerste is er het structuurvraagstuk. Het is belangrijk dat de school-/centrumleider een duidelijke visie heeft op het 'nieuwe' leidinggeven. Het team zal immers met 101 vragen zitten waar in het begin de school-/centrumleider een baken moet zijn die de lijnen uitzet. Hoe kan een nieuwe structuur van gedeeld leiderschap er uit zien? Wie neemt welke rollen en verantwoordelijkheden op?

Een tweede kernelement van het traject is de teamontwikkeling. Het is een open deur intrappen om te zeggen dat leerkrachten/medewerkers tot hiertoe niet gewoon zijn geweest om te werken in teams. En teams groeien niet vanzelf, zij vragen ondersteuning om deze verdeelde rollen en verantwoordelijkheden te kunnen opnemen.

Tenslotte focust het traject op de leidinggevende zelf. De leider VAN verandering is immers ook zelf IN verandering. Hij of zij moet op zoek naar een nieuwe invulling van zijn of haar rollen en verantwoordelijkheden maar ook naar een nieuwe identiteit als leider.



VT Onderzoekend leidinggeven

Om Gepersonaliseerd Samen Leren maximaal te realiseren bij elke lerende is een onderzoekende houding en aanpak aangewezen en dit op alle niveaus. Dé uitdaging in het evolueren naar gepersonaliseerd samen leren is dat we bij het creëren van het onderwijsleerproces uitgaan van de verschillen tussen de leerlingen. Om het gepersonaliseerd samen leren mogelijk te maken vinden er in de school als organisatie allerlei veranderingen plaats. Een kwaliteitsvolle diagnose van de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen en een goede afstemming van didactiek, pedagogiek, curriculum en de leeromgeving blijken in deze onontbeerlijk.

Om tijdens het vernieuwen van het onderwijs te bepalen welke richting we als school uit willen en wat dat concreet betekent voor de onderwijsleerpraktijk, zien we het werken met data en het uitvoeren van onderzoek als voorwaarden. Dit impliceert dat schoolleiders en leerkrachten (samen)werken met een onderzoekende houding, onderzoeksvaardigheden beheersen en bijdragen aan een onderzoekende cultuur in de school.

Een onderzoekende cultuur creëren vraagt om een heldere visie. Die visie biedt antwoord op de vraag: hoe kan het gebruik van data de onderwijsleerpraktijk op mijn school ondersteunen en verbeteren? Die visie kan alleen gedeeld en gedragen worden als elke betrokkene dezelfde 'taal' spreekt. Dezelfde taal spreken is echter niet genoeg. Efficiënte schoolteams zijn ook vaardig in het uitvoeren van onderzoek waarbij het schoolteam data vertaalt naar informatie, naar kennis en naar actie. Met andere woorden het schoolteam begrijpt data en zet data effectief om in te nemen

beslissingen. Concreet houdt dat onder andere in dat alle betrokkenen hypothesen kunnen stellen, problemen kunnen identificeren, data kunnen verzamelen en interpreteren en plannen kunnen uitvoeren, implementeren en monitoren.

Er komen vanaf 2023 centrale toetsen in Vlaanderen. Doel is om de leerwinst objectief in kaart te brengen en op die manier de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Informatie uit deze toetsen kan scholen ondersteunen om verantwoordelijkheid op te nemen om hun eigen onderwijskwaliteit te ontwikkelen. Schoolleiders, leraren, scholengroepen willen we voorbereiden om gericht informatie uit de proeven te gebruiken in het kader van hun beleidsvoering, hun onderwijskundig beleid, hun begeleidingspraktijk.





Effecten

Tijdens dit veranderingstraject (VT) beogen we dat schoolleiders in dialoog met het schoolteam:

- een schooleigen kijk ontwikkelen op een onderzoekende cultuur
- een visie communiceren op onderzoekend werken
- een onderzoekende houding stimuleren en leerkrachten coachen bij het uitvoeren van onderzoek
- onderzoeksvaardigheden van leerkrachten stimuleren en ontwikkelen
- een positieve en veilige cultuur creëren omtrent data en onderzoek



Doelen

- Schoolteams gebruiken data om inzichten te verwerven en de kwaliteitsontwikkeling van het onderwijs te bewaken.
- De principes van onderzoekend leidinggeven worden gehanteerd in de dagelijkse praktijk van de school.



Verloop



Aan de slag met kernteams

- vastleggen van schoolgebonden effecten
- professionaliseringsnoden in kaart brengen
- opmaak van schoolontwikkelingsplan
- kernteam en begeleider geven traject vorm
- uitrollen strategie en acties
- opvolgen en meten van effecten

VT Flexibele schoolorganisatie BaO

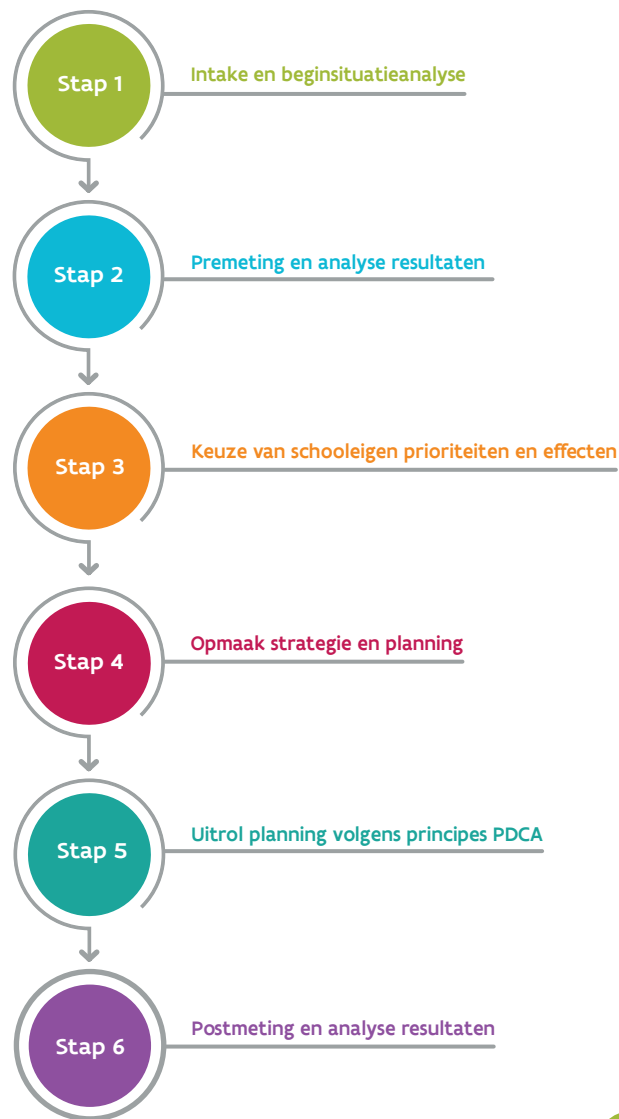
De GO! Poolstervisie heeft als doel om zoveel mogelijk leerlingen een maximale leerwinst leervermogen en leermotivatie te bezorgen. Dit stelt de scholen voor verschillende uitdagingen. Scholen worden uitgedaagd om alle leerlingen maximale kansen te bieden om de doelen te bereiken onder een passende begeleiding van sterke teams. Flexibel omgaan met de schoolorganisatie is vaak noodzakelijk om dat te kunnen bereiken.

Vandaag de dag ervaren we dat één paar handen ontoereikend is en we zoeken naar mogelijkheden om het anders te doen. De school als concept, de onderwijsprofessional en GSL bieden hier kansen.

Dit vraagt:

- Visieontwikkeling
- Kwaliteitszorg: bewust worden van de noden van de leerlingen en de leerkrachten
- Gedeeld leiderschap
- Flexibel in zetten van systemen en structuren: organisatie skills zoals anders organiseren van overleg, andere organisatie van de leergebieden, andere manieren van het maken van leerlingengroepen of aanpassing van de infrastructuur.
- Mensen en cultuur: groei-mindset van leerkrachten, oplossingsgerichte basishouding, persoonlijke en interpersoonlijke competenties, het flexibel inzetten van teams op basis van de behoeften van de kinderen en de competenties en talenten van de leerkrachten.

Schoolteams doorlopen met dit VT een tweejarig traject.





Effecten

- De school kiest de meest passende organisatiestructuur die bij zijn context past.
- De school kiest de meest passende overlegstructuur die bij zijn context past.
- De school benut haar infrastructuur conform haar onderwijsconcept
- De school kiest de meest passende curriculumstructuur die bij zijn context past.
- Er heerst een cultuur van verbindende communicatie en constructieve samenwerking.
- De competenties en talenten van het team worden doelgericht ingezet en duidelijk gemaakt door duidelijke taken en rollen ifv de ondersteuningsbehoeften van de leerling.
- Er heerst een cultuur van reflectie en reflectieve dialoog op school.
- De school kent de visieteksten GO! (GSL- school als concept- onderwijsprofessional)
- De school doorloopt de 4 eerste fasen van visieontwikkeling met focus op flexibel organiseren (cfr. Kus de visie wakker: ontwaken- ontsteken oriënteren- ontdekken)

En in relatie met de gekozen curriculumfocus:

- De school doorloopt de laatste fase in het visieontwikkelingsproces (ontvouwen)
- De school (h)erkent het belang van het eigenaarschap van leerlingen in het leerproces en zet hierop in.
- De school past systematisch de HGW-GO!cyclus toe om het gepersonaliseerd traject van leerlingen vorm te geven.



Doelen

- de school heeft zichzelf 'herdefinieerd' (de school als concept)
- de leraren nemen een ruimere rol op (de onderwijsprofessional)
- de leerlingen volgen een gepersonaliseerd leertraject (GSL)

VT Flexibele schoolorganisatie SO

De modernisering SO, die tot doel heeft zoveel mogelijk leerlingen naar een kwalificatie te leiden, stelt de school voor heel wat uitdagingen. Van scholen wordt uitdrukkelijk verwacht om álle leerlingen maximaal kansen te geven om de doelen te verwerven en hierbij een passende begeleiding te voorzien. Volgende vragen staan daarbij centraal:

- Hoe doordacht en pro-actief omgaan met diversiteit in onze schoolpopulatie?
- Hoe 'elke leraar = leerlingbegeleider' vormgeven?
- Hoe hierbij maximaal gebruikmaken van onze beleidsruimte?

Dit vraagt:

- visieontwikkeling;
- mindset/competenties/professionalisering van schoolteams;
- organisatorische aspecten zoals roosters en infrastructuur;
- installeren van verschillende schooldeelteams die verantwoordelijk zijn voor de curriculumorganisatie en de inhoudelijke invulling ervan;
- de leerlingen hierin een stem geven.

We ervaren dat onze huidige 'grammar of schooling' ontoereikend is en zoeken naar mogelijkheden om het anders te doen. Het drieluik – de school als concept, de onderwijsprofessional en GSL – biedt hier antwoorden op. We benaderen de flexibilisering van verschillende 'structuren' binnen een school op een integrale manier.

Curriculumstructuur:

- hoe het curriculum flexibel aanbieden met het oog op betekenisvolle leerarrangementen (vakken, projecten, keuzemodules, leercoaching, gesimuleerde werkplekken, tutorials, integrale opdrachten...)
- hoe flexibiliteit in het leren faciliteren (flex-uren, individuele flexibele trajecten , ...)

Organisatiestructuur:

- hoe via een flexibele combinatie van contactonderwijs en afstandsonderwijs de autonomie, het eigenaarschap van leren en zelfredzaamheid van leerlingen verhogen
- hoe flexibiliteit in de organisatie van het schooljaar realiseren (bijv. 4X7 weken, modulair werken ...)
- hoe flexibiliteit in het overleg organiseren: hoe, wanneer en met wie wordt waarover overlegd (vakgroep versus horizontale overleggroepen, klassenraden, leerlingencontacten, oudercontacten ...)
- hoe flexibiliteit in samenstelling leerlingengroepen aanpakken (nestklassen, niveau- en tempogroepen, interessegroepen)
- hoe flexibiliteit in aanstelling van leraren hanteren (bijv. begeleiden van community's, opdracht niet op te nemen in wekelijks aantal uren maar andere spreiding over schooljaar)

Infrastructuur:

- hoe flexibel gebruikmaken van bestaande schoolinfrastructuur
- hoe een flexibele klasinrichting creëren



Effecten

- De school kiest de meest passende curriculumstructuur die bij zijn context past.
- De school maakt maximaal gebruik van haar beleidsruimte inzake flexibele leertrajecten.
- De school maakt gebruik van evidence-informed praktijken om het gepersonaliseerd samen leren te implementeren.
- De school kiest de meest passende organisatiestructuur die bij haar context past.
- De school benut haar infrastructuur conform haar onderwijsconcept.
- De leraren werken leerplangericht.
- De leraren werken samen bij de vormgeving van het onderwijsleerproces.
- De leraren differentiëren en ondersteunen zelf- en co-sturende vaardigheden.
- De leraren monitoren het leerproces van de leerlingen.
- De leraren sturen onderwijsleerprocessen bij vanuit een onderzoekende houding.
- De leraren leren van elkaar.
- Het lerarenteam installeert een feedbackcultuur.
- De leraren houden hun opvattingen over goed onderwijs up to date.
- De leraren professionaliseren zich in het opnemen van verschillende rollen zoals instructeur en coach.

- De leraren nemen verantwoordelijkheid op binnen een context van gedeeld leiderschap.
- De leerlingen hebben eigenaarschap over hun leertraject.
- De leerlingen hebben ruimte om op basis van leerstatus, leerprofiel en interesses keuzes te maken.
- De leerlingen schalen zichzelf in in functie van instructie en ondersteuning.
- De leerlingen geven zelf aan wanneer ze doelen hebben bereikt.
- De leerlingen geven aan wanneer ze ondersteuning nodig hebben.
- De leerlingen leren samen en geven elkaar feedback.



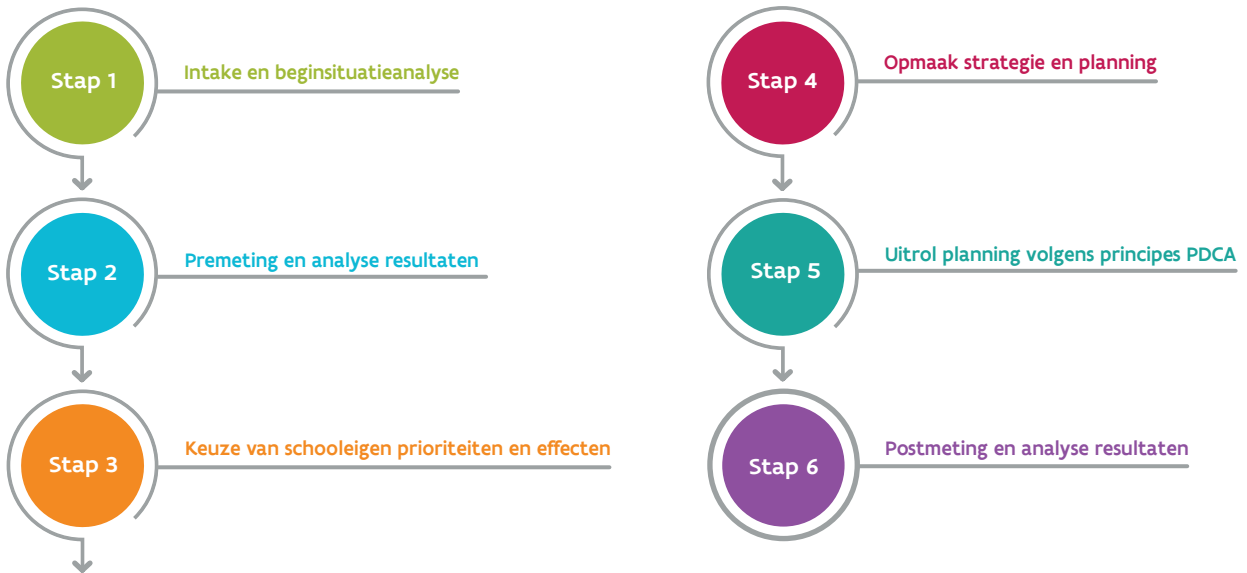
Doelen

- de school heeft zichzelf 'herdefinieerd' (de school als concept)
- de leraren nemen een ruimere rol op (de onderwijsprofessional)
- de leerlingen volgen een gepersonaliseerd leertraject (GSL)



Verloop

Schoolteams doorlopen met dit VT een tweejarig traject.



Materialenbank voor beleidsteams



De overkoepelende materialenbank voor beleidsteams biedt handvatten om het schoolbeleid, met een focus op onderwijskundig leiderschap, verder uit te bouwen met effect tot op de werkvloer. We gaan aan de slag met de rubrieken kwaliteitsontwikkeling en beleid van het R-OK.

We doen dat vanuit een kijk op organisatieontwikkeling en bouwen de materialenbank op volgens de verschillende onderdelen van de tempel van integrale organisatieontwikkeling. Bij elk onderdeel horen fiches die het antwoord formuleren op een vraag die beleidsteams zich kunnen stellen. Die vraag wordt telkens beantwoord via het aanreiken van reflectievragen, stappenplannen of andere materialen.

Je kan als gebruiker meteen integraal werken en de hele “tempel” overschouwen, je kan pijler per pijler aan de slag gaan, of voortdurende swingen tussen de verschillende aspecten van het tempelmodel.

Binnen elke fiche nemen we een aantal basisprincipes mee van Gepersonaliseerd samen leren, school als concept en onze visie op de onderwijsprofessional. R-OK en R-OK-wijs blijven het referentiekader om na te gaan wat kwaliteit in onderwijs betekent. We doen dat steeds met een onderzoekende houding en datagedreven reflectie.

Flankerend aanbod



“De GO! professionals werken in complementaire, multidisciplinaire teams en vullen vanuit een gedeeld leiderschap hun opdracht wendbaar in.” Een ambitie binnen het strategisch plan GO! 2030 waarbij we gaan voor minder hiërarchie en meer geschakeld en gelijkgericht handelen. We voorzien daarom aanvullende professionalisering rond thema’s zoals inclusieve besluitvorming en een uitgebreide opleiding over coachingsvaardigheden.

Daarin brengen we onderwijsprofessionals zoals schoolleiders, ondersteuners, leerlingenbegeleiders en zorgcoördinatoren samen in groepen van voor elkaar onbekende deelnemers. Leer- en toepassingsmomenten worden afgewisseld met reflectie en intervisie om zo je coachingsvaardigheden aan te scherpen.

Professionele leergemeenschappen



Scholen die erin slagen om zich te ontwikkelen tot een professionele leergemeenschap, kortweg PLG, zijn doorgaans scholen die kwaliteitsvol onderwijs bieden. Dat is logisch want het schoolteam in een PLG leert actief en systematisch van en met elkaar om het leren van hun leerlingen te verbeteren. De leraren doen dit vanuit een kritisch-onderzoekende houding en nemen samen verantwoordelijkheid op voor de kwaliteit van het onderwijs. Het bovenschoolse niveau kunnen we ook benutten om het collectief leren in individuele scholen te versterken.

De ondersteuning van scholengemeenschappen en -groepen bij de ontwikkeling tot een PLG, vormt een belangrijke focus binnen ons begeleidingsplan. Daarnaast ondersteunt PBD-GO! ook binnen schoolspecifieke trajecten het schoolteam om zich te ontwikkelen tot een PLG. Dat is immers een krachtige hefboom voor het versterken van de onderwijskwaliteit.

Het doel van een PLG

Het belangrijkste doel van een PLG is om de leerresultaten en het welbevinden van de lerende te verbeteren. Naast deze doelen op leerlingenniveau beoogt een PLG ook resultaten en effecten op leraren- en schoolniveau.

Op lerarenniveau:

- teamleden hebben een sterker geloof in eigen kunnen
- teamleden beschouwen onderwijs en de verbetering van de onderwijskwaliteit in de school als een collectieve inspanning en verantwoordelijkheid
- teamleden tonen een sterker pedagogisch en didactisch meesterschap

Op schoolniveau:

- de onderwijsleerpraktijk verbetert
- de verandercapaciteit van de school vergroot

Een participatief proces

De schoolleider speelt een cruciale rol bij het ontwikkelen en in stand houden van een PLG. Het is zijn taak om het individueel en collectief leren binnen zijn school te ondersteunen en te ontwikkelen

De ontwikkeling van een professionele leergemeenschap is nooit het werk van één persoon, ook al is het de schoolleider. In een PLG nemen teamleden verantwoordelijkheid op voor de kwaliteit van het onderwijs in de hele school en voor het leren van alle leerlingen, niet alleen voor hun eigen klasgroep.

We spreken dan ook van de ontwikkeling van een professionele leergemeenschap vanuit gedeeld leiderschap.

De kenmerken van een PLG

Een school, scholengemeenschap of scholengroep als professionele leergemeenschap vertoont de volgende kenmerken:

- **Persoonlijk of individueel leren:**
 - Elk teamlid leert.
- **Collectief of samen leren:**
 - De teamleden leren van en met elkaar.
 - De wijsheid van de groep wordt benut.
- **Duurzaam leren:**
 - De school schept condities die zorgen voor diepgang en continuïteit in het persoonlijke en collectieve leren. Dat zijn structurele condities zoals tijd en ruimte én sociaal-culturele condities zoals vertrouwen en cohesie in het team.
- **Onderzoekende houding:**
 - De teamleden onderzoeken samen of hun denken en handelen spoort met actuele pedagogisch-didactische inzichten en of het effect heeft op het leren van onze leerlingen.
- **Groei van leerlingen en leraren centraal stellen:**
 - De teamleden verbeteren continu hun eigen pedagogisch-didactisch meesterschap en het leren van de leerlingen.

De ontwikkeling van een PLG

Het inrichten van een PLG mag nooit een doel op zich zijn. Het is een middel om leraren te doen groeien in hun pedagogisch en didactisch meesterschap. Het is de motor van het onderwijskundig beleid. Dit maakt dat de

ontwikkeling van een PLG steeds gekoppeld is aan een gekozen pedagogisch-didactische inhoud.

De kracht van een scholengemeenschap daarbij is de verbinding die er kan gelegd worden tussen de verschillende scholen om enerzijds samen in leren te gaan, maar anderzijds om van elkaar te leren. Het slim aanwenden en delen van de wijsheid die al in de scholengemeenschap aanwezig is, maakt dat de leraren komen tot samen leren. Hoe zij de PLG vormgeven is ook contextgebonden. Geen enkele scholengemeenschap organiseert zich op dezelfde manier en de professionaliseringsnoden zijn ook verschillend. We stellen wel een duidelijk gefaseerd proces voorop.

De ondersteuning van een PLG

Naast de gedifferentieerde en procesmatige aanpak willen we dat scholengemeenschappen en scholengroepen ook eigenaarschap en verantwoordelijkheid opnemen in de professionalisering van hun personeelsleden. Dat sluit mooi aan op de GO! visie op gedeeld leiderschap. Het heeft een impact op de rol die we opnemen als begeleidingsdienst in dit proces. In sommige SGR/SGE gaan we *procesbegeleider* zijn, in andere misschien eerder *procesbewaker* en soms ook enkel een *kritische vriend*. De keuze die we hierin maken hangt af van de ondersteuningsnoden van de SGR/SGE en omschrijven we samen in de begeleidingsovereenkomsten. Verder heeft PBD-GO! heel wat expertise in huis die kan aangesproken worden binnen een PLG. Onze begeleiders nemen dan de rol op van *extern expert*.

Fasen die je doorloopt in een PLG





Specifieke doelgroepen

Startende leraren

Een doordachte aanvangsbegeleiding komt tegemoet aan de concrete noden van beginnende leraren. Uit wetenschappelijk onderzoek blijken de volgende factoren van doorslaggevend belang:

- Bijkomende vorming voor communicatie met externen, klasmanagement en het omgaan met leerlingen die moeilijker gedrag stellen.
- Het vormen van een professioneel netwerk om het geleerde te vertalen naar de eigen klaspraktijk.
- Een evenwichtige work-life-balans.
- Een efficiënt timemanagement opgebouwd rond de lesopdracht.



De scholengroep kan in de begeleidingsovereenkomst kiezen voor ondersteuning voor aanvangsbegeleiding en duidt hierbij aan of ze zich willen richten op de beginnende leerkrachten en/of op de mentoren.

Beginnende leerkrachten volgen de aangeboden professionaliseringssessies voor hun niveau en nemen zelfstandig de digitale sessies voor timemanagement en rocurriculum door die ze kunnen raadplegen in de materialenbank.

Directies en schoolmentoren kunnen de kwaliteit van hun aanvangsbegeleiding in kaart brengen met behulp van de kwaliteitsscan aanvangsbegeleiding. Zowel het aanbod voor de beginnende leerkrachten als voor de betrokken mentoren wordt gescand. Als resultaat van deze scan kan het schoolteam prioriteiten stellen voor de nodige aanpassingen in hun aanvangsbegeleiding.



Effecten

- We willen een effectieve en doordachte begeleiding voor beginnende leerkrachten in de 1ste 2 jaar van hun onderwijsloopbaan zodat de praktijkshock voor hen mee wordt opgevangen en de groep beginnende leerkrachten die het onderwijs verlaat tot een minimum wordt herleid.
- Mentoren begeleiden de beginnende leerkrachten door middel van coaching die getuigt van gelijkwaardigheid en respect voor de beginnende leerkracht.
- Het beleid voor aanvangsbegeleiding wordt doordacht en effectief vorm gegeven op basis van de kwaliteitsscan aanvangsbegeleiding en de behandelde leervragen van de PLG.



Doelen

- Beginnende leraren kunnen de verschillende curricula raadplegen en als leidraad hanteren bij het inplannen van hun lesactiviteiten.
- Beginnende leerkrachten kunnen gericht, eerlijk en gepast communiceren met ouders over de leerlingen.
- Beginnende leraren kunnen waarden gedreven en verbindend les geven.
- Beginnende leerkrachten kunnen een klas met leerlingen gepast organiseren en inspireren.
- Mentoren van beginnende leerkrachten kunnen beginnende leerkrachten coachen met oog voor een respectvolle relatie met de beginnende leerkracht, het inzetten van observatie als middel om te leren, te co-creëren met de beginnende leerkracht en door de mentee in zijn/haar/hun kracht te zetten.
- Mentoren kunnen professionele dialogen voeren met hun mentee.
- Schooldirecties, mentoren, lerarenopleiders, beginnende leerkrachten en studenten lerarenopleiding leren van en met elkaar in de opgezette professionele leergemeenschap rond een aantal concreet geformuleerde leervragen.



Via GO! navigator is de materialenbank voor startende leraren consulteerbaar. Digitale sessies, relevante documenten en inspiratiegidsen, kennisclips en materialen voor de kwaliteitsscan zijn raadpleegbaar en downloadbaar.

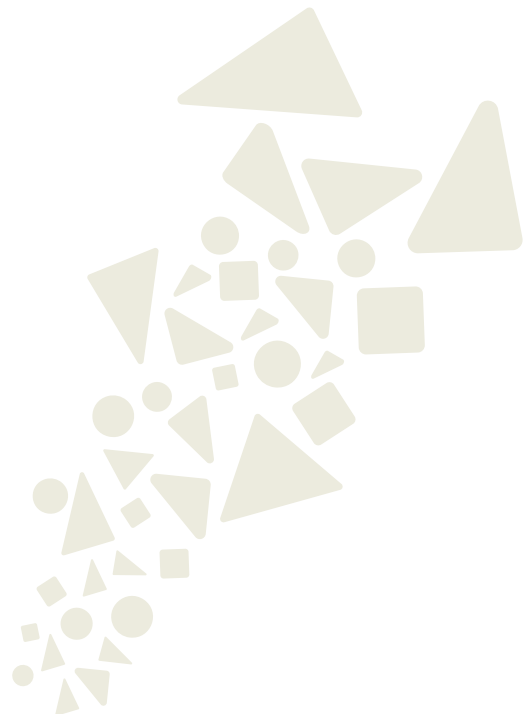
Via de helpdesk kunnen bijkomende vragen rond de materialen voor aanvangsbegeleiding en hun inzetbaarheid worden gesteld.



Met de opstart van professionele leergemeenschappen aanvangsbegeleiding op scholengroepniveau wordt interne kennis positief aangewend. Kernteams van directies, schoolmentoren, lerarenopleiders en beginnende leerkrachten en studenten lerarenopleiding wisselen er op een waardengedreven manier onderling ervaring uit en versterken hun beleid voor beginnende leerkrachten.



Ook mentoren volgen de aangeboden vormingen binnen het flankerend aanbod aanvangsbegeleiding rond coachen en professionele dialogen.



Buitengewoon onderwijs

VT Handelingsplanmatig Werken

Een contextgericht VT waarbij het effect op het leren van de leerlingen centraal staat en de verschillende aspecten van een verandertraject aan bod komen. Het VT wordt begeleid door begeleiders met een expertise in Buitengewoon Onderwijs op basis van de visie op begeleiden van PBD-GO!. In samenspraak met de school, de scholengroep en in relatie tot de volledige (reguliere) begeleiding van de scholengroepen en de reeds geboden ondersteuning in de voorafgaande schooljaren.

Inhoudelijk kiest elke deelnemende school een eigen focus: Dit kan uitgaan vanuit Handelingsplanmatig werken, maar worden meegenomen of als insteek gebruikt; Kwaliteitszorg, Brede schoolontwikkeling, Leergebied/opleidingsvorm, type/doelgroep werking, een kernproces van onderwijs: bv. evalueren, doelen, leef-en leeromgeving, de centrale thema's leren leren, sociale en emotionele ontwikkeling en taal & communicatie binnen de cyclus van handelingsplanmatig werken, modernisering SO en vernieuwingen in onderwijs.

Vertrekkende vanuit een intakegesprek stuurgroep/kernteam (directeur en beleidsteam) waarbij we de insteek bepalen en het verloop duiden en gehanteerde leidende principes van het traject toelichten. De school gaat een engagement aan tot een actieve deelname aan het Verandertraject. Hieruit start een wendbaar traject op maat van de school waarbij contextgericht verschillende aspecten en fasen van handelingsplanmatig systematisch en modulair aan bod komen, volgens de noden van het schoolteam en inspeland op uitdagingen en opportuniteiten.



Effecten

- De school geeft handelingsplanning vorm aan de hand van doelgerichte maatregelen en afspraken op schoolniveau, deelteamniveau en individueel niveau.
- De school professionaliseert de teamleden in handelingsplanmatig werken.
- De school stelt bij het handelingsplanmatig werken steeds de resultaten en effecten bij de leerlingen voorop



Doelen

- De school voert een sterk onderwijskundig, waardengedreven en breed beleid, bouwt doelgericht aan de cultuur en structuur van haar organisatie en zet in op het begeleiden, ondersteunen en professionaliseren van en in teams
- De school doorloopt het proces vanuit BSA naar visie – strategische doelen – operationele doelen – deelplannen en opvolging, evalueert de kwaliteit van de handelingsplanning doelgericht op basis van diverse kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en past

de principes van kwaliteitszorg toe (PDCA) en evalueert (relevante) aspecten van de handelingsplanning systematisch en cyclisch.

- De teamleden spelen binnen de verschillende fasen van de handelingsplanning gericht in op de specifieke opvoedings- en onderwijsbehoeften van iedere leerling.
- Ze hanteren het cyclisch proces van handelingsplanning als basis voor het orthopedagogisch en orthodidactisch handelen en reflecteren tijdens het handelingsplanmatig werken om het onderwijsleerproces bij te sturen in een positief en stimulerend leer- en leefklimaat.
- Het schoolteam is een professionele leergemeenschap en werkt aan professionalisering van klassenraden als leerplaatsen. Duidelijke afspraken, rollen en taken ondersteunen de organisatie van de schoolwerking. De school zet in op gedeeld leiderschap waarin iedereen zijn verantwoordelijkheid / eigen leiderschap opneemt.
- De organisatiecultuur- en structuur wordt regelmatig geëvalueerd, verankerd of bijgesteld. Het schoolteam heeft een growth mindset en gelooft in de ontwikkelingskansen van elke lerende. Het schoolteam ontwikkelt en versterkt haar onderwijsleerpraktijk en verfijnt de resultaten en effecten vanuit het R-OK met elementen uit het kader van Quality of Life.



Opbouw





Team BuO kan een beperkt aantal veranderingstrajecten begeleiden. Andere scholen komen we tegemoet door het opzetten van Professionele Leergemeenschappen rond handelingsplanning hetzij regionaal, hetzij Vlaanderenbreed afhankelijk van de vragen.



Via de helpdesk kunnen vragen gesteld worden over aspecten van handelingsplanmatig werken. In de materialenbank zien we materiaal zoals visie op handelingsplanmatig werken in het BuO, kijkwijzers en ander materiaal bruikbaar binnen BuO.



Ook het BuSO wordt gemoderniseerd. We organiseren de nodige implementatiesessies voor de nieuwe leerplannen in OV3 en OV4.



Methodescholen

VT Methodeonderwijs BaO

In het VT methode ondersteunen we het beleidsteam om te werken aan de kwaliteit van hun freinet-, leef- of daltonschool, om een visie te creëren die inzet op samen leren en samenleven, zelfgestuurd, coöperatief, onderzoekend en ontwerpend leren vanuit beleving, verwondering en interesse.

We zetten in op het waardengedreven leiderschap waarbij de schoolleiding een gedragen schooleigen freinet-, leefschool of daltonvisie ontwikkelt en implementeert met het schoolteam.

We zetten in op het onderwijskundig leiderschap waarbij de schoolleiding het leren van de lerende voorop stelt, met het schoolteam in dialoog gaat over de onderwijskundige vernieuwingen, hen kritisch laat reflecteren om hun werking bij te sturen.

We zetten in op het breed leiderschap waarbij de schoolleiding draagvlak creëert en aan het werk gaat met het team en daarbij verantwoordelijkheid en initiatief nemen activeert en zo inspeelt op de competenties van het team.

We helpen de schoolleiding keuzes te maken, tussentijds te evalueren en overzicht te houden over het veranderingsproces, de focus en de rust te bewaken om zo de verandering waar te kunnen maken.



- De specifieke schoolvisie (dalton, leefschool, freinet) is duidelijk herkenbaar* in de aanpak m.b.t. samen leren en samenleven.
- De specifieke schoolvisie (dalton, leefschool, freinet) is duidelijk herkenbaar in het werken aan zelfregulerende vaardigheden.
- De specifieke schoolvisie (dalton, leefschool, freinet) is duidelijk herkenbaar in de aanpak van coöperatief, onderzoekend en ontwerpend leren vanuit beleving, verwondering en interesse.
- De visie wordt geconcretiseerd in de klas- en schoolwerking en de afspraken worden vastgelegd in het schoolwerkplan, een dynamisch en levend instrument. Het schoolteam evalueert regelmatig in welke mate de visie wordt bereikt.
- De onderwijskwaliteit wordt PCDA-gewijs gemonitord en zo nodig aangescherpt door het beleidsteam.



Doelen

- Het schoolteam kent de visie en kan de schooleigen visie (dalton, leefschool, freinet) actualiseren en expliciteren.
- Het schoolteam kan de visie vertalen naar gedragen afspraken over het samen leren en samenleven.
- Het schoolteam kan de visie vertalen naar gedragen afspraken over een schoolorganisatie die sterk inzet op zelfregulerende vaardigheden bij leerlingen.
- Het schoolteam kan de visie vertalen naar gedragen afspraken over een schoolorganisatie die aan leerlingen kansen biedt tot coöperatief, onderzoekend en ontwerpend leren vanuit beleving, interesses en talenten.
- Het beleidsteam van de school faciliteert de implementatie van afspraken, borgt ze in het schoolwerkplan en monitort de kwaliteit van de uitvoering.



Opbouw

Beleidssteams doorlopen volgende stappen gedurende het jaartraject, er worden hiervoor een 8-tal dagdelen voorzien:

- Intake en BSA
 - De veranderstrategie wordt bepaald vanuit visie, samen leren samenleven, zelfgestuurd leren of vanuit beleving van de kinderen. De doelen, prioriteiten en effecten worden geselecteerd.
- Premeting en analyse van de resultaten i.k.v. resultatenmeting
- Uitrol van het verandertraject:
 - Opmaak strategie en planning
 - Uitrol planning volgens de principes van PDCA

Optioneel kan er in een volgend jaar ondersteund worden voor de opvolging van kwaliteitszorg



Alle gebruikte materialen stellen we ter beschikking in onze materialenbank Methode.

Volwassenenonderwijs

VT Evaluatiebeleid

Evalueren is veel meer dan een cijfer geven. Het is een integraal onderdeel van ons onderwijssysteem. Het is het complexe geheel van opvolgen, beoordelen, feedback geven, werken aan het groeipotentieel bij de cursisten, maar ook het bijsturen van de eigen manier van werken en lesgeven.

De visie op evalueren is de laatste jaren sterk veranderd. Meer dan ooit wordt in het R-OK duidelijk omschreven aan welke criteria een goede evaluatie en een goed evaluatiebeleid moeten voldoen.

“Moeten we alles evalueren?”, “Geldt dit ook voor praktijkvakken?” of “Moet iedereen aan de evaluatie deelnemen?” zijn slechts enkele van de vele vragen die leerkrachten of vakgroepen zich stellen.



Schoolteams die dit VT doorlopen gaan bij het nemen van beslissingen op een onderzoekende manier te werk, steeds in functie van de kernprocessen van onderwijs en met als einddoel leerwinst van cursisten te maximaliseren.

Tijdens dit veranderingstraject (VT) beogen we dat schoolteams:

- een gedragen visie op evalueren ontwikkelen, rekening houdend met de noden van de leerkrachten en afgestemd op de context van de cursisten;
- over bruikbare tools beschikken om kwaliteitsvolle cursistenevaluaties uit te voeren en in kaart te brengen;
- de kwaliteit van hun evaluatiepraktijk verhogen en opvolgen
- expertisedeling tussen de teams stimuleren



Doelen

- Schoolteams gebruiken het R-OK en hun centrumvisie op evalueren als kader om kwaliteitsvol te evalueren
- Schoolteams hebben zicht op hun beginsituatie, bijvoorbeeld door zich in te schalen via een op het R-OK gebaseerde inschalingstool
- Schoolteams kunnen op basis van hun beginsituatie een actieplan voor hun team opstellen (prioriteiten, doelstellingen bepalen, tijdslijn opmaken ...)
- Schoolteams kunnen concrete, doelgerichte afspraken over kwaliteitsvolle evaluaties maken, afhankelijk van hun eigen context
- Schoolteams kunnen hun (professionaliserings-)noden inschatten



Opbouw

Tijdens het verandertraject gaan we op maat van het centrum na in welke mate de evaluatiepraktijk overeenstemt met de vereisten van kwaliteitsvol onderwijs. Na een grondig intakegesprek met het beleidsteam en/of vakgroepcoördinatoren zal een traject op maat worden uitgewerkt met de volgende mogelijke stappen.



PI Feedback geven aan cursisten

Wetenschappelijk onderzoek leert dat het correct geven van feedback een van de meest motiverende (en leerbevorderende) factoren is voor lerenden. In het R-OK krijgt het geven van “adequate feedback” en het bijsturen van het leerproces op basis hiervan een prominente plaats.

Het is een onderdeel van “brede basiszorg”, waarbij elke cursist de kans krijgt om zijn eigen leerproces kritisch te bekijken. Vandaag gebeurt het geven van feedback vaak nog spontaan, vanuit buikgevoel, zonder concrete vakgroep- of centrumafspraken. Maar foutief gegeven feedback kan meer schade aanrichten dan het ontbreken ervan.

Dit professionaliseringsinitiatief combineert kaders zoals The Golden Circle, de zeven sleutels van effectieve feedback (Grant Wiggins) en de verschillende niveaus van feedback met heel concrete oefeningen op mondelinge en schriftelijke feedback, contactgesprekken met cursisten, analyse van commentaren (met tops en flops). Tenslotte bekijken we ook de mogelijkheden om deze feedbackprincipes toe te passen in een digitale omgeving.



Schoolteams die dit PI doorlopen gaan bij het nemen van beslissingen op een onderzoekende manier te werk, d.w.z. steeds in functie van de kernprocessen van onderwijs en met als einddoel leerwinst van cursisten te maximaliseren.

Tijdens dit professionaliseringsinitiatief (PI) beogen we dat schoolteams

- voldoende aandacht schenken aan de feedcyclus waarbij het geven van adequate feedback een logisch onderdeel vormt van het evaluatieproces;
- zo nodig actie ondernemen om de evaluatiepraktijk bij te sturen.
- over bruikbare methodieken en tools beschikken om adequate feedback te geven;
- expertisedeling tussen (deel)teams faciliteren.



Doelen

- Schoolteams kunnen de aangebrachte kaders voor de feedcyclus op een gepaste manier inzetten om doelgerichte feedback, feed-up en feed-forward te geven;
- Schoolteams kunnen doelgerichte afspraken over de feedcyclus maken, afhankelijk van hun eigen context;
- Schoolteams kunnen inschatten in welke situaties welke vormen van feedback het meest doeltreffend zijn;
- Schoolteams kunnen hun (professionaliserings-)noden inschatten



Opbouw

Het traject bestaat uit twee halve lesdagen in het centrum, gevolgd door een terugkomsessie waarin lesgevers ervaringen kunnen uitwisselen, problemen en uitdagingen bespreken, aan intervisie doen, onderling afspraken maken over de feedcyclus ...

Het traject kan aangevuld worden met extra optionele sessies.

- Sessie 1: The Golden Circle
- Sessie 2: Niveaus van feedback
- Terugkomsessie
- Optionele sessie: online feedback geven



In de professionele leergemeenschap gaan we dieper in op een onderwerp dat deelnemers zelf gekozen hebben met als doel leren van en met elkaar.

Deeltijds kunstonderwijs

VT Werken aan een Artistiek Pedagogisch Project

Het artistiek-pedagogisch project als bijzondere vorm van een schoolwerkplan beschrijft welke normen het handelen binnen de instelling voor deeltijds kunstonderwijs bepalen of waar men in de toekomst heen wil en welke inspanningen daarvoor nodig zijn. Het APP legt de fundamentele opties vast met betrekking tot de vraag hoe die situatie moet worden bereikt.

Het nieuwe decreet heeft de opdrachten van het DKO sterker afgebakend en voorziet als vernieuwende elementen o.a. het competentiegericht handelen (basiscompetenties geordend volgens de zes rollen van het kunstenaarschap) en de verankering in de lokale gemeenschap. Het voor het DKO typerende en moeilijke evenwicht tussen het artistiek en pedagogisch-didactisch handelen binnen een dynamische socio-culturele omgeving, samen met het dichter naar elkaar groeien van het DKO en het leerplichtonderwijs kan DKO-instellingen ertoe aanzetten hun bestaande APP te herkalibreren of diepgaand te vernieuwen.

Het werken aan een APP is een instellingsbrede oefening in het zoeken van een weg naar kwaliteitsomschrijving en -verhoging, via overleg en uitwisseling van ideeën: vanuit externe ontwikkelingen en interne organisatiecultuur wordt op academieniveau een (strategische) beleidsvisie voor de toekomst ontwikkeld die rekening houdt met de werkelijkheid en verzuchtingen van directie, leerkrachten, leerlingen/cursisten, ouders en omgeving.



Doelen

- Leidinggevenden kunnen de vernieuwende geest in het nieuwe DKO-strategisch verankeren in het APP
- Leidinggevenden kunnen de schooleigen missie en visie bijsturen op basis van zelfevaluatie van de instelling: 'inventarisatie' van de academiecte, -processen en -organisatie
- Leidinggevenden kunnen via participatieve besluitvorming i.v.m. de kernopdracht van de instelling de betrokkenheid van het team verhogen
- Leraren geven hun pedagogisch-didactisch handelen vorm i.f.v. het schooleigen APP (en binnen o.a. de inhoudelijke vereisten van de basiscompetenties)
- Leraren voelen zich integraal betrokken bij missie en visie



Effecten

- De academie ontwikkelt/verfijnt een sterke missiebeschrijving in relatie tot het nieuwe DKO-decreet en het PPGO!.
- De academie ontwikkelt/verfijnt een strategische visie.
- De academie beschikt over een APP.
- Het APP is tot stand gekomen binnen het gehele team en wordt ook door het gehele team gedragen en elke vorm van pedagogisch-didactisch handelen en organisatie maakt dit duidelijk.



Opbouw

Maatwerk i.f.v. de stand van zaken van de individuele academie (herkalibreren van het bestaande APP of uitwerken nieuw APP) in drie fases:

- zelfevaluatie van de instelling: 'inventarisatie' van de academicultuur, -processen en -organisatie i.v.m. o.a.
 - missie van de academie
 - visie op de academie

- academie als organisatie
- organisatie van de begeleiding (leerlingen/ cursisten, maar ook personeel)
- leer- en vormingsgebieden (realisatie van het artistiek-pedagogisch proces)
- communicatie en overleg
- media en onderwijsleermiddelen
- evaluatie
- inbedding in de socioculturele omgeving
- personeelsbeleid
- infrastructuur, accommodatie, materiële en financiële voorzieningen
- sterkte/zwakteanalyse vanuit verschillende oogpunten (groepen belanghebbenden)
- uitwerken actieplan



Internaten

Opleiding voor internaatsbeheerders: RIK

In oktober 2018 werd door de onderwijsinspectie het Referentiekader voor Internaatskwaliteit (RIK) voorgesteld. Het RIK stelt heel wat verwachtingen voor de internaten. Met deze opleiding willen we via het RIK de internaten hierin ondersteunen in kwaliteitszorg.

We starten daarom in de eerste module “kwaliteitsvol werken” ook bij de basis. Aan de hand van theoretische kaders zoals de tempel, de principes van de PDCA cirkel en het RIK kader zelf, maken we de transfer naar het eigen internaat.

In de volgende module “onderzoeksmatig werken” helpen we de internaten op weg in het verzamelen en analyseren van relevante data voor de internaatswerking.

In een laatste module, “doelgericht werken” bundelen we de verworven kennis van de vorige modules en zetten we de internaten op weg naar een doelgerichte werking.



In de materialenbank voor internaten zijn heel wat materialen terug te vinden. Met kennisclips, theoretische kaders, handvaten en reflectievragen kan je als internaat volgens eigen noden ook zelfstandig aan de slag.

Nog bijkomende vragen rond het eigen maken van deze materialen? Dan helpt onze helpdesk je verder.



Een professionele leergemeenschap op niveau scholengroep of scholengroepoverstijgend zorgt dat er van en met elkaar wordt geleerd voor wat specifieke leervragen rond R-IK. Deze PLG gaat aan het werk met de concrete leervragen die internaten delen. Internaatsbeheerders kunnen interne kennis positief aanwenden voor kennisdeling en expertisevorming.

Ondersteuningsteams

Opleiding voor coördinatoren ondersteuningsteams: RO

In het nieuwe leersteundecreet wordt aangegeven dat er maximaal tegemoet moet gekomen worden aan het recht op leren en ontwikkelen, ook voor de leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Een ondersteuningstraject van een leerling met specifieke onderwijsbehoeften is een kruispunt van samenwerking tussen verschillende (schoolinterne én schoolexterne) partners en van verschillende ondersteuningsniveaus (leerling, leraar en school). In het belang van de leerling delen alle partners best eenzelfde referentie of 'taal' bij het vormgeven en implementeren van die ondersteuning tot op de klasvloer.

Het referentiekader biedt houvast en stimuleert de samenwerking en de dialoog tussen de leerling met specifieke onderwijsbehoeften, de ondersteuner, de leraar, de ouders, het schoolteam, de pedagogisch begeleider, de CLB-medewerker, de onderwijsinspectie. Elke partner kan het referentiekader gebruiken voor zijn kwaliteitsontwikkeling en voor de structurele versterking van de ondersteuning op zowel het niveau van de leerling en de leraar als van het schoolteam. De Vlaamse overheid maakte dan ook snel werk van een referentiekader kwaliteitsvolle ondersteuning, dat ondersteuners en ondersteuningsteams een kader en taal een geeft voor kwaliteit.

PBD-GO! biedt een opleiding over het RO voor coördinatoren van ondersteuningsteam.



In de materialenbank voor coördinatoren is de E- LLB en de E- SOB terug te vinden, de vermelde referentiekaders en materialen die ondersteunend zijn in het trainen van de specifieke vaardigheden van ondersteuners.

HNog bijkomende vragen rond het eigen maken van deze materialen? Dan helpt onze helpdesk je verder.



Een professionele leergemeenschap op niveau scholengroep of scholengroepoverstijgend zorgt dat er van en met elkaar wordt geleerd inzake specifieke leervragen van de coördinatoren van ondersteuningsnetwerken. Deze PLG gaat aan het werk met de concrete leervragen die de coördinatoren delen.